

subotički dvojtjednik

Godina III. • Broj 54 • 10. kolovoza 1996. • Cijena 2 dinara

Bandašica i bandaš

Gordana Francišković i Zvonimir Kudžić, ovogodišnja bandaćica i bandaš, svčano su predstavljani u subotu 3. kolovoza u velikoj dvorani HKC „Bunjevačko kolo” na predbi „Veliko kolo”, jednoj od značajnijih manifestacija svake dužijance, koja je po karakteru različita od ostalih sadržaja žetvenih

momci odjeveni u bunjevačke narodne nošnje. Titule najljepših, i mjesta prvih pratilaca, osvojili su Branka Bašić Palković i Branko Rudić. Drugo mjesto pripalo je Miljani Prčić i Slobodanu Tonkoviću, dok su treći risarski par Branka Kuntić i Denis Lipozenić.

Cijeli ugodaj bio je protkan prigodnim kulturno-umjениčkim programom kojega su uspješno vodili Zlata Lacić i Franjo Vujkov, a na kojemu su nastupili članovi Folklorne sekcije HKC „Bunjevačkog kola” i Tamburaški ansambl „Neven” iz Subotice.

I ne zaboravimo. Ovoga vikenda na programu su manifestacije koje predstavljaju krunu „Dužijance”. Jučer je održano otvorenje Etno parka na Trgu slobode i Izložba slamarki u vestibulu Gradske kuće, te Književna večer o Anti Evetović Miroljubu u organizaciji Instituta „Ivan Antunović”. Danas je na programu: u 17 sati pored katedrale sv. Terezije Otkrivanje spomenika Ante Evetovića Miroljuba; u 19 sati Svečana večernja molitva u katedrali; a u 20 sati na Trgu slobode Skupština risara. Su-

tra, u nedjelju, prvo je u 9 sati Blagoslov i ispraćaj bandaćkog para u crkvi sv. Roka; zatim u 10 sati slijedi Euharistijsko slavlje – biskupska sveta misa u katedrali; Svečana povorka krenut će nakon sv. mise ulicama grada da bi u 12 sati u centru grada gradonačelniku bio darivan kruh od ovogodišnje pšenice, Bandašicino kolo počinje u 18 sati u dvorištu župe sv. Roka.

(t. ž.)

Saopštenje OO RDSV

sredstvima javnog informisanja

Akcija za ukidanje izlazne takse se nastavlja

Na osnovu do sada prikupljenih potpisa građana – oko 20.000 samo na teritoriji regionalnog odbora za severnu Bačku i Banat – poslanik u Saveznoj skupštini Blaško Kopilović i potpredsednik RDSV, tražio je da se uvrsti u dnevni red sledećeg vanrednog zasedanja Skupštine ukidanje takse za prelazak preko granice.

Regionalni odbor Reformske demokratske stranke Vojvodine za severnu Bačku i Banat saopštava da se akcija prikupljanja potpisa radi ukidanja takse za izlazak iz zemlje, nastavlja. Zahvaljuje se građanima Subotice, Kanjiže, Sente, Ade, Bačke Topole, Malog Idoša i Čoke na velikoj podršci ove akcije, i ujedno ih moli da se i dalje odazovu peticiji za prikupljanje potpisa i time pokažu da se protive samovolji Savezne Vlade, koja je bez odobrenja Savezne Skupštine, podigla taksu, umesto da je umanjila ili ukine, kako je to bilo obećano prilikom usvajanja budžeta Savezne Republike Jugoslavije za 1996. godinu.

Reformska demokratska stranka Vojvodine se takođe zahvaljuje Savezu vojvodanskih Madara, Srpskom pokretu obnove, Savezu građana Subotice, Narodnoj seljačkoj stranci i drugim strankama i organizacijama, koje su podržale njenu inicijativu.

Reformska demokratska stranka Vojvodine se nada da će takva volja za saradnju karakterisati i druge akcije, koje su u interesu stanovništva našeg regiona.

Kut

Pšenica

Pšenica, žito, krušno zrno, zrno života, zrno iz Očenaša (kruh naš svagdanji)... i s još onoliko ukrasnih pridjeva (epiteton ornans) – je dar Božiji, othranjen radom i ljubavlju čovjeka. Nedavno mu je naša vlada otkupom dodala novi ukrasni pridjev: ZRNO PLJAČKE! Time je ona još jednom ojadila vrijedne zemljoradnike.

U sveukupnoj ljudskoj povijesti ova naša vlada do sada nije nadmašena u osmišljavanju načina za pljačkanje svog naroda. Vlada koja ovako vlada zaslužuje jedino da vlada u carstvu nečasnih. Na predstojećim izborima pošaljimo je tamo!

Alojzije Stantić

večanosti, kako je to pojasnio Lazo Vojnić Hajduk, predsjednik Organizacijskog odbora „Dužijance '96”. Sam čin predstavljanja izvršio je vlč. Andrija Kopilović, član Organizacijskog odbora, uz riječi da je izuzetna čast biti bandaćica i bandaš, budući su oni sretnije figure „Dužijance”.

Ujedno su tijekom večeri izabrani u konkurenciji 20 „eura i momaka” i njihovi pratilaci – risarski parovi – najljepše djevojke i

Prosvjed zemljoradnika

Otkup pšenice – pljačka!

Izvršni odbor Narodne seljačke stranke na sastanku sa zemljoradnicima 31. srpnja razgovarao je o ovogodišnjim poteškoćama u proizvodnji i u prodaji pšenice. Potporu ovim ocjenama dali su i pozvani predstavnici Saveza građana Subotice, Lige socijaldemokrata Vojvodine i Nezavisnog sindikata zemljoradnika. Pozvanu „Fidelinka – coop” ovo nije zanimalo – njihov predstavnik nije prisustvovao ovom skupu.

Skup je počeo konstatacijom uvodničara dr. Ljudevita Vojnić Tunića da je oko 75% obradivog poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu privatnih zemljoradnika, zbog čega je njihov značaj vrlo veliki u proizvodnji hrane, napose pšenice, te da se to mora više uvažavati. Zemljoradnici su ove godine nezadovoljni u proizvodnji pšenice ostvarenim prinosom i prihodom. Zbog nemogućnosti primjene najnužnije agrotehnike i zbog nepovoljnih vremenskih prilika ovogodišnji rod pšenice je daleko ispod očekivanog. Ostvareni prihod nije pokrio ni troškove proizvodnje, a kamoli da je omogućio stvaranje makar i najmanje moguće dobiti. U tri katastrofalna lipanjska dana s veoma visokom temperaturom, vršna zrna u klasu su spržena, ostala umanjena i tako postali urodica. To je uzrokovalo i nižu hektolitarsku težinu zrna.

Još prije žetve znali su zemljoradnici da će im se cijena utvrđivati pojedinačno na osnovu kvalitete pšenice po JUS-u, mjerenjem hektolitarske težine zrna, utvrđivanjem postotka nečistoće i primjesa te vlage. Znali su oni da im je ovogodišnji rod ispod očekivanog i slabije kvalitete. Znali su, a nitko, ni pojedinačno, a ni skupno nije pokušao razgovarati s otkupljivačem („Fidelinka – coop”) da se ovogodišnji otkupni uvjeti ublaže i da sudbinu loše proizvodne godine podijele skupno. Ovo je vrlo bitno!

Međutim, u izražavanju nezadovoljstva postoje još dva sudionika koji su svojim (ne)činjenjem zemljoradnike učinili nezadovoljnim, a to su:

Grijesi „Fidelinka – coop-a”

1. **Uzorkovanje** je najvećim dijelom vršio „Jugoinspekt” nedopustivo nestručno: bez sonde (!) i s djecom iz „Student-servisa”, od kojih je većina prvi puta sada vidjela ovako veliku količinu pšenice. U svakom slučaju, za utvrđivanje kvalitete najvažniji posao je uzorkovanje, jer od njegove valjanosti ovisi nalaz kvalitete. Njega svugdje obavljaju vrlo stručna lica! Uz ovo, pečaćenjem-uzorka u odvojenoj prostoriji izazvali su sumnju u poštenost poslovnog odnosa. Da naglasimo da je polovina troška uzorkovanja svaljena na proizvođača! U korektnom poslovnom svijetu to nitko ne radi.

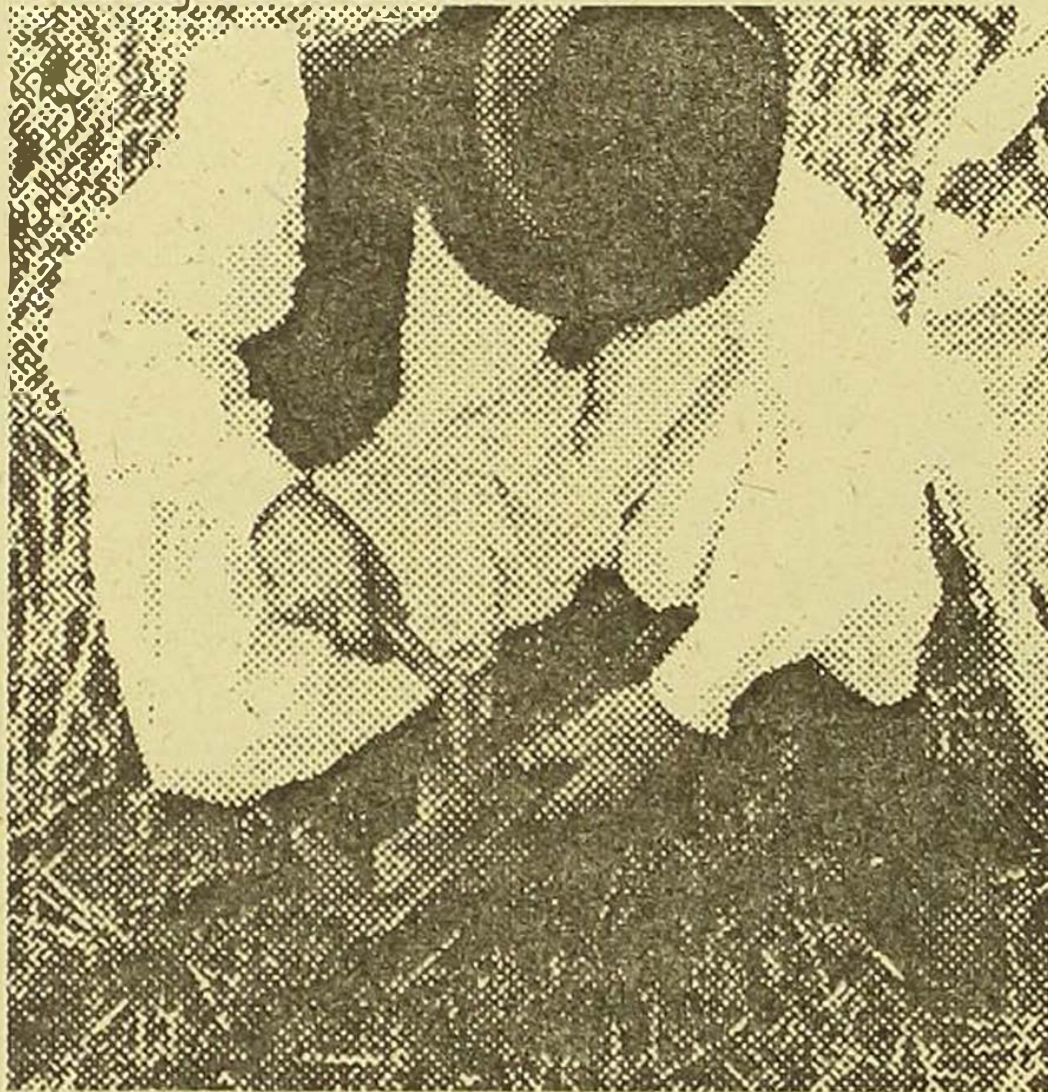
2. **Utvrdjivanje kvalitete** je, vjerujemo, obavljeno stručno i u ispravnost ovog dijela posla ne treba sumnjati jer se superanalizom lako utvrđuje ispravnost nalaza.

3. **Vaganje** je kod više zemljoradnika izazvalo nezadovoljstvo, jer ima više slučajeva da je ista prikolica dva i više puta različito

tarirana. Ove pojave dovode u sumnju i točnost drugih vaganja.

4. **Hektolitarska težina** neki puta je površno utvrđivana, a proizvođač nad ovim dijelom posla nije imao nikakav uvid. Otkupljivač ovako nešto nije smio dopustiti. Trebao je bar povremeno osigurati stručni nadzor ili povremenu kontrolu.

5. **Vlaga** je u pšenici smjela biti najviše 13%, a iznad 15% plaćalo se sušenje zrna i to 6 kg od 100 kg za 1% vlage. Ova usluga je nerazumno skupa, a onome tko je obnaša omogućuje debelu zaradu. Upućeni kažu da, ako je potrebno skinuti 1% vlage, trošak ne smije biti veći od 1 do 1,5 kg od 100 kg zrna za vlagu 1% više. Više proizvođača ukazalo je na pojavu da im je pšenica s oko 16% vlage izmiješana s drugom – nije izdvojena za sušenje. Drastičan je primjer velikog proizvođača, kojem je utvrđena vlaga od 15,8 % (tako u nalazu piše), a pšenica istovarena u podno skladište gdje nema sušare, a otkupljivač je odbio 6% za trošak sušenja. Poznato je da se u praksi vlaga više za 1% ne skida sušenje, već se vlažna pšenica izmiješa sa suhom.

Vraćam li se u prošlost?

6. **Urodica** je utvrđivana prosijavanjem pšenice kroz sito promjera 2 m/m. Tako je propisano. Sve bi to bilo u redu da nije bilo nepogode koja je izazvala da su vršna zrna u klasu ostala sitna i lako propadala kroz sito u urodicu. Da je bilo više dobre volje (ili pameti) otkupljivač bi zemljoradnicima priznao dio urodice i tako ublažio štetu. U sporu s otkupljivačem urodica je uzrok najvećeg nesporazuma, jer je ne želi vratiti proizvođačima niti im je platiti! Urodica ima svoju vrijednost (trenutačno su čak i mekinje skuplje od pšenice!), pa je onda razumljiv zahtjev proizvođača da im se urodica vrati ili plati.

Grijesi vlade:

Određena otkupna cijena pšenice po 0,90 din/kg JUS kvalitete nekim proizvođačima, osobito onim siromašnijima željnim da što prije dobiju novce, činila se prihvatljivom. Ali, i naša vlada zna što radi, pa je već sredinom lipnja povećala stopu poreza na repromaterijal za 3%. Zatim je od 1. kolovoza povećana cijena struji za

20%, što skupa obezvrijeđuje otkupljenu pšenicu. (Zar obezvređivanje ne potvrđuje i najavljeno emitiranje novčanice od 50 nara?) Uostalom, treba sačekati dok zemljoradnicima ne bude isplaćen i posljedni dinar, pa onda sačiniti kalkulaciju i vidjeti koliko je uistinu plaćeno za pšenicu, naposljetku kada se ostvarena cijena uporedi s, recimo, njemačkom markom.

Mislim da se moramo složiti sa poljodjelcima koji su postupak vlade i otkupljivača nazvali **pljačkom!** Da, to je pljačka, jer krada vrši tajno i obično pokradeni ne znaju tko ga je i kada pokrao. A ovako „Fidelinka – coop” uz blagoslov odluka vlade i uz „Fidelinku – coop” „Jugoinspekta” učinila je ono što van pameti poslovnog svijeta: nikada se ne smije opljačkati poslovni partner, jer s njim treba surađivati i ubuduće, pa se poslovni odnos treba njegovati na obostrano zadovoljstvo.

Ovaj prosvjedni skup donio je zaključak i s „Fidelinka – coopom” traži dogovor sljedećim problemima:

1. predstavnici zemljoradnika će pokušati s otkupljivačem naći rješenje da se djelomice podijele sudbinu loše proizvodne godine;

2. da zajednički utvrde cijenu urodice i da im se ona plati;

3. ubuduće će dati pšenicu na vaganje kada im se unaprijed utvrdi kvaliteta i cijena po kojoj će cijeni platiti (ove godine tako su uradili u Senti i nekim drugim mjestima);

4. unaprijed će utvrditi cijenu urodice i tražiti da se plati;

5. otkupljivač će ubuduće morati osigurati nadzor odgovarajuće inspekcije da se najavljeno i povremeno kontrolira ispravnost vaganja.

Pljačku potvrđuje i činjenica da se dan prije (početkom kolovoza) na tržištu na veliku cijenu prodaje po cijeni pod oko 1,1 dinara po kg „tel-ke” (u viđenom stanju) bez ikakvih odbitaka! Umjesto našeg zaključka: ključak načinite sami.

Alojzije Stantić

Žig broj 54

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo”

Adresa uredništva: Subotica

Preradovićevo 4

Telefon: (024) 22-927

Osnivač i glavni i odgovorni urednik
Vojislav Sekelj

Zamjenik glavnog i odgovornog

urednika: Tomislav Žigmanov

Uredništvo: Lazar Merković, Ivan
Rudinski, Nela Skenderović, Dragan
Vidaković

Korektor: Mirko Kopunović

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod

Ministarstva za informiranje

Republike Srbije pod brojem 1620 od

25. travnja 1994. godine

„Žig” izlazi svake druge subote

Žiro račun: 46600-678-7-3551

ČETRNAEST/TV/ICA

a dan otvaranja „Coca-cola olimpijadu Atlanti (USA), kao neka uvodna dana odigran je maraton u Beogradu su nakon četrnaest ili više sati skupa tekli vrpca na cilju S. Milošević (Srbija) Holbrooke (USA), a zlatna kolajna je s kosatog Raše, i tako još jedan neuropatatar odlazi u povijest (nakon Raško-). Hoće li to biti off-shore kiklopskoj publici „drugog oka” iliti na Atosu u Hiararu, dakle u zemlji iz koje su potekle terne olimpijske igre ili pak na nekom mijem mjestu ispod razine mora, dakle zemskoj, to ćemo još vidjeti. Ostale, discipline ovijeh paralelnih igara biti će rane sukcesivno na izborima u BiH u u (= septembru), a jedina nagrada će biti ideal svakog olimpizma – MIR. U svjetlu pozdravljamo i „utapanje” Her-Bosne u političku zajednicu Hrvata u eni. Maratonci trče počasni krug...

Žig

Da bi (eventualno) postao gradonačelnik Zagreba, predstavnik HSLS (Dražen Biliša?) morat će „zamrznuti” svoju funkciju u stranci. Mi smo ovdje odavna sviknuti na „zamrzavanje” funkcija i položaja, mislim da je to još iz pokojnog velikog Biliše, a ne ovog Mikike Olajosa. Mislim pri tome naravski, kako se mogu „zamrznuti” funkcije i primisli, kao da ta osoba sad više ne postoji kao član svoje partije iliti stranke, već kao državni funkcionar ili dužnosnik. „Mi ga Đura! Još kažu neuropsihijatri (neko im lipa kuća!) da je to onda rascjep osobnosti, za što imaju i šifru za invalidsku provinu, a ja baš pozitivno znam (kako to može glupo vele) da unatoč svemu tome političari uopće nisu gadljivi na visoke državne položaje ili funkcije. Primjereno na naše lokalne prilike i neprilike, možda bi i mogli pokušati „duboki zamrzivač”, nemam pojma kako se to kaže na njemačkom!

Žig

Za prijem u Europsku uniju Republika Slovenija je dobila upitnik s 200 pitanja, na koje mora odgovoriti, među ostalim i koliko Slovenci pojedju sladoleda godišnje. Kada sad nekoć, u „mirno vrime” (kako je divno rekao moj dida Martin, misleći pri tom na

Austrto-Ugarsku) ljetovao u subotičkom „Kekecu” u Kranjskoj Gori, bio sam jednom prigodom na „gasilskoj veselici” što će reći vatrogasnoj zabavi u obližnjem Gozd Martuljku i umjesto sladoleda bilo je samo „cvičeka” i kranjskih divenica. A sad prema naslovu iz zagrebačkog „Vjesnika”: „Slovenija je zatvorila granice za balkansku stoku”! E, lipo, budući sam ja u SRJ oporba ili opozicija i samim tim „stoka sitnog zuba”, a ne rogata marva (barem tako mislim), pa se sve pitam bi li se nekako prošvercati kod Janeza, jer na tenisicama ne nosim ni slinavku ni šap. A umjesto u pokojnom „Kekecu”, domaćini me mogu ugostiti i na Brdu kod Kranja jer niti to nisu oni izgradili, ako ćemo prav za prav, već knez Pavle s novcima njegove mame, velike ruske knjeginje Demidovič, a poslije je to bilo kobajagi jednog našeg druga, što može potvrditi i sadanji rezident Gozd Martuljka, stanoviti Dolanc. Nema više „moj očka ima konjca dva, cinciger – cinciger, cin – cin”!

Žig

Sve koji obožavaju prelijepu maju i veste Benetton, izvješćujem da gazda Luciano, ljetuje svakog vikenda na Braču, gdje ga čeka u Bolu ili Milni uvijek spremna njegova jahta „Smooth operators” (što bi u prijevodu značilo nešto kao „Ugladeni maheri”). Da je maher, maher je, budući je lani „obrnuo” 2,6 milijardi DEM. Brod je inače starog tipa iz šezdesetih, kombinacija plemenita drveta i mesinga, a preko tjedna ga glanca posada do visokog sjaja. Za vikend, pak, šjor Benettona (63) glanca jedna maserka od dvadeset godina, kako i priliči gospodinu koji se prvi sjetio na svijetu da se trikotaža plete bezbojno, a potom boji i dizajnira svake godine onako kako je moda, a pri tom naravno ima najbolje svjetske, talijanske majstore. Tako ovaj Mr. Maher baš lijepo „farba” kupce diljem šara, a njegova „imperija” juri poput „Formule 1”, gdje također ima „ergelu”. Ništa ne uspijeva kao uspjeh – deviza je kapitalizma, a budući taj kapitalist ne živi na Balkanu, baš ga briga za vlast i politiku, kao i julske žege i vrućine!

Milivoj Prčić

In memoriam

Franjo Vojnić Purčar

(1913 – 1996)

Naš sugrađanin, Franjo Vojnić Purčar, sudionik NOB-a, službenik u diplomaciji i direktor, preminuo je u nedjelju 4. kolovoza.

Roden je 1913. na Žedniku u siromašnoj, arendaškoj obitelji. Kao mladić, s 21 godinom, počinje raditi u sindikalnom pokretu poljodjelaca i SKOJ-u u Subotici i okolici. Sudionikom je Međunarodnog savjetovanja sindikalne omladine u Zagrebu 1935., a već naredne godine, zbog aktivnosti, biva uhićen i poslan na robiju u Srijemsku Mitrovicu, gdje robija skupa s Mošom Pijade, Lazarom Nešićem, Jovanom Veselinovom... Na početku II. svjetskog rata, sredinom kolovoza 1941. godine uključuje se u pokret otpora, te biva organizatorom prvih partizanskih baza, zbog čega je u studenome iste godine osuđen od strane okupatorskog režima na smrt. Međutim, skrivanjem u bazama ona nije izvršena.

Nakon rata, aktivan je u KPJ, da bi 1946. otišao u diplomaciju, u Veleposlanstvo FNRJ u Budimpeštu na mjesto atašea za trgovinu. Ubrzo biva otpušten s posla i 12 godina ostaje bez njega. Kasnije radi kao komercijalist i trgovački putnik u nekoliko tvrtki u Subotici, s kojega mjesta odlazi i u mirovinu.

Lijes s posmrtnim ostacima Franje Vojnić Purčara sahranjen je u ponedjeljak 5. kolovoza u obiteljsku grobnicu na Bajskom groblju.

Sahrnjen je u Kerskom groblju 30. srpnja, a sprovodne obrede predvodio je župnik Andrija Anišić. On je u svojem govoru istaknuo tri kreposti njegova života: volio je svoju obitelj; imao je petero djece, jer je znao da bez djece nema budućnosti ni naroda ni Crkve; ljubio je Boga iznad svega i ostao mu vjeran do konca života – umro je s krunicom u ruci. Shvatio je da Crkva nije samo zgrada niti su to samo svećenici, nego da je Crkva zajednica Božjeg naroda, a svojim je radom u Crkvi želio dati svoj doprinos za izgradnju i ljepotu te zajednice. Volio je bač Bela silno i svoj hrvatski narod i svoj bunjevački rod. Nije se bojao niti se ustručavao izlagati za doprinos boljitka našega naroda. Govorio je često: „Niko se neće zauzimati za naš narod, ako to mi sami nećemo”!

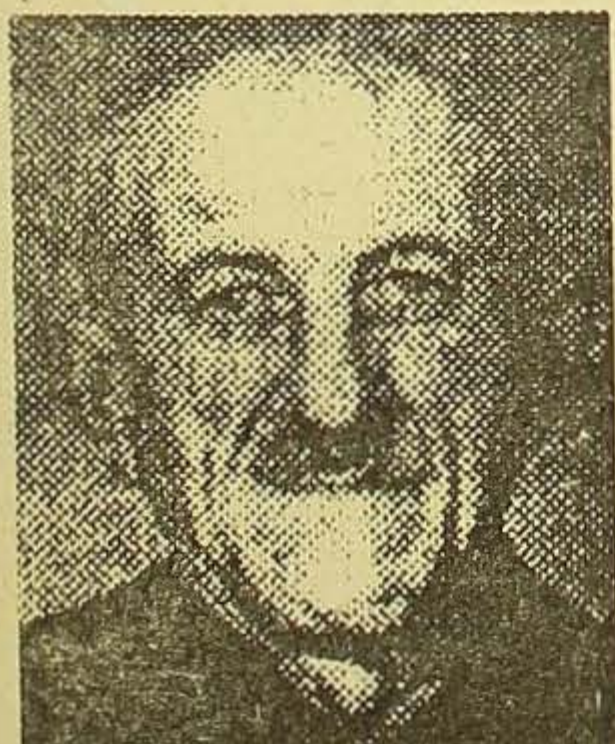
U ime Pastoralnog vijeća župe sv. Roka od pokojnika se oprostio Lajčo Crnković, načelnik, a u ime DSHV Bela Tonković, predsjednik.

(a. a.)

In memoriam

Bela Vukov

(1913 – 1996)

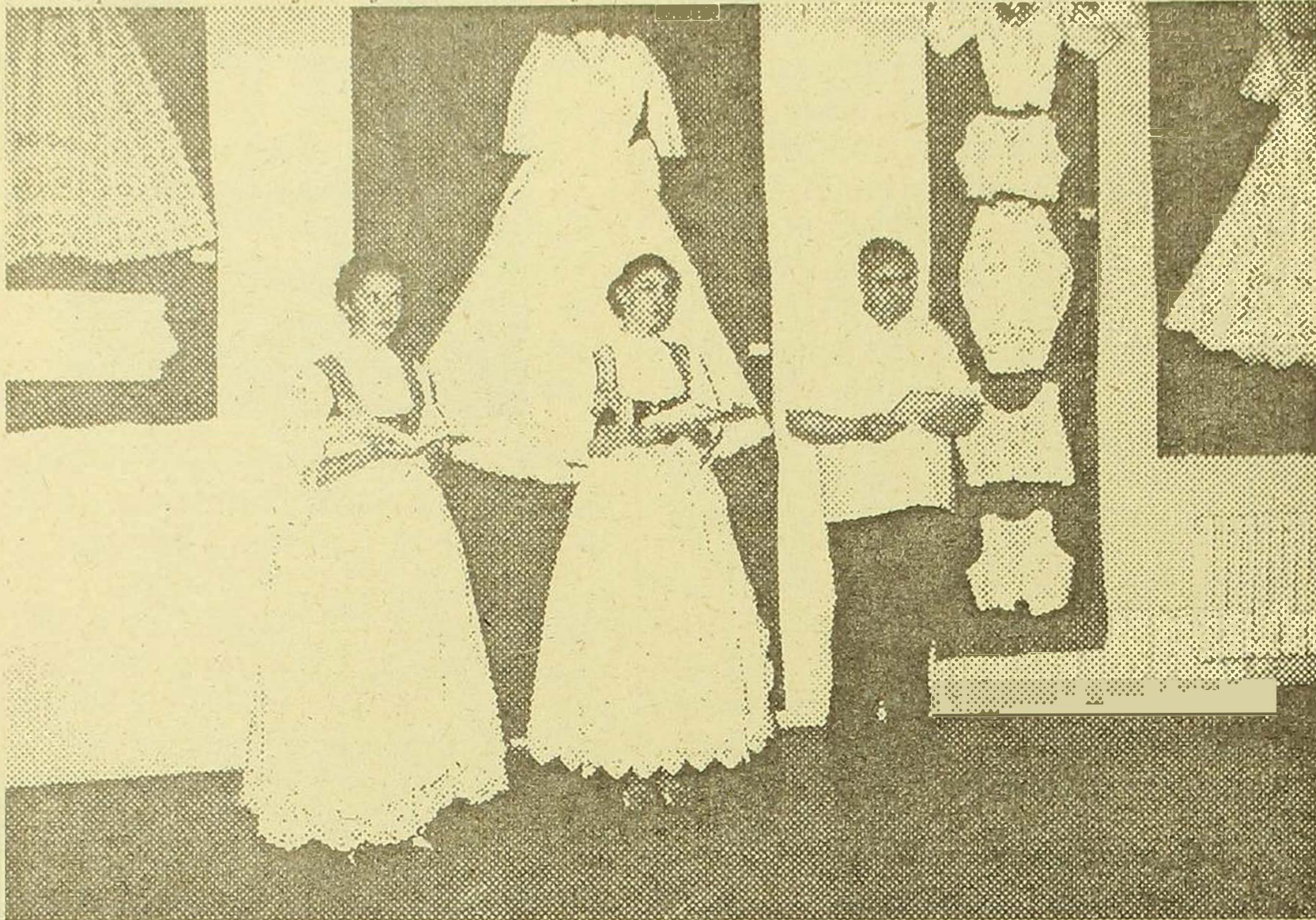
U nedjelju, 28. srpnja, u 87. godini života umro je Bela Vukov, Subotičanin poznat kao napak i do kraja aktivan starac.

Od svoje mladosti aktivan je u društvu i u Crkvi. Bio je aktivan član Hrvatske seljačke stranke. Kao mladić u izaslanstvu Bačkog odjela HSS-a sudjelovao je na sprovodu dr. Stjepana Radića. S ponosom je isticao da je tom prigodom upoznao dr. Vladka Mačeka i dr. Pernara. Kasnije je, kao član Odbora HSS-a za Suboticu, bio glavni organizator svih izbora. Godine 1941. morao se povući iz političkog života. Međutim, čim je politička klima postala povoljnija, on se ponovno aktivirao i jedan je od članova osnivača Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i član ove stranke ostao je do kraja života.

Od svoje 24. godine bio je član Pastoralnog vijeća Crkvene općine župe sv. Roka u Subotici. Suradivao je sa svojim župnicima Blaškom Raićem, Ivanom Kujundžićem, dr. Marinom Šemudvarcem, Blaškom Dekanjom, a i s novim, mladim župnikom Andrijom Anišićem.

Izložba „S Božjom pomoću” Čari ljepote šlingovane bjeline

I ove godine, kao i prethodne tri, u okviru proslave „Dužijance” organizirana je u Likovnom susretu izložba, objedinjena naslovom „S Božjom pomoću”, s temom „Bijeli šling kod Bunjevaca”. Otvorenje izložbe radova, predmeta odijevanja i ukrasa koji su

– Etnografija i etnologija konkretnog naroda izražaj je kulture i kulture življenja toga naroda. Ovaj puta se toj kulturi življenja i tom bogatstvu ljepote trebamo diviti. Od oltarnika velikoga oltara naše katedrale na kojemu je jedva šta platna

protkani čarobnom i čudnom ljepotom narodnog veza bilo je 2. kolovoza. U izložbenom prostoru, izložci su struktuirani u četiri cjeline. U prvoj su zastupljene suvremene modne kreacije s detaljima šlinga Đurđice Stantić iz njene diplomske radnje „Elementi bunjevačke narodne nošnje...”; druga cjelina su šlingovani radovi koji služe u crkvi kao ukrasi ili odjevni predmeti; u trećem dijelu su šlingovani predmeti koji su resili bunjevačke sobe, dok su u četvrtom dijelu predstavljene „bile” narodne nošnje. Svi su, pak, prostori urešeni slikama članova Likovne sekcije HKC „Bunjevačko kola”.

Otvarajući izložbu, predsjedavajući Instituta „Ivan Antunović” vlč. Andrija Kopilović ukazao je na načelan problem – pitanje svrsishodnosti izložbe radova „narodnog umijeća u hramu umjetnosti”, te odgovorio da izloženi eksponati spadaju u plodove duha i vještine, čime im je mjesto u umjetnosti osigurano.

ostalo a sve su ostale oblikovane figure sklada i mašte, do diskretnog ruba podsuknje na kojoj je svaki detalj do kraja doraden zadivljuju maštovitosti i ljepotom. Više-manje autori ovih izložaka su nepoznati. Međutim, sigurno je da su iščitavali iz svoje duše ono što su oblikovale marljive ruke. Tvórci ovakve ljepote imale su bogatu dušu od kojega bogatstva našoj generaciji je ostala samo moć divljenja. To je bio narod bogate duše. Rijetko su izrađivali geometrijske figure, ponekad cvjetne motive, a u najviše slučajeva mašta je razigrana bez određenog oblika imitiranja bilo čega, a osnovni dojam je sklad. Dakle, šling kod Bunjevaca je plod duha koji je bogat i skladan – zaključio je Kopilović.

Ova izložba, koja je okupljena motivom ljepote bijeloga šlinga, bit će otvorena do 9. rujna.

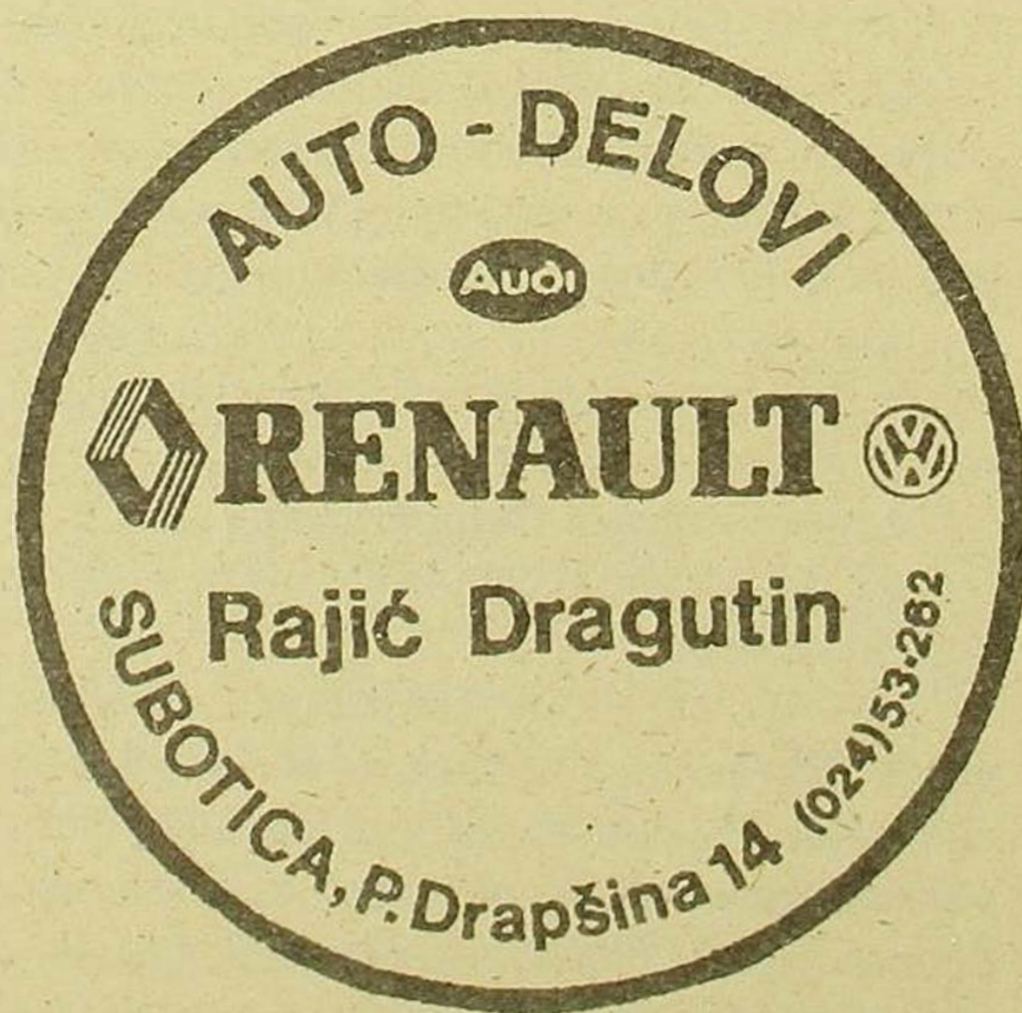
(t. ž.)

U „Country clubu – Ranch”: „Auto-kino”, prvo u zemlji

Od utorka, 13. kolovoza, Subotica će (vjerojatno) biti prvi grad u zemlji s ljetnjim „auto-kinom”. Naime, projekcijom filma „Srebrni metak” (u 22 sata) započinje ranije dogovorena suradnja „Country cluba – Ranch” i „Subotica-filma”.

Kako iz „Rancha” saznajemo, svakoga će dana na repertoaru biti drugi film, a cijene ulaznica bit će 10 dinara „za automobil” (bez konzumacije) ili isti iznos „po glavi” (s konzumacijom, na terasi). Za sve detaljnije obavijesti zainteresirani se mogu obratiti na telefon: 31-173.

(k. c.)

Deseta „Dužijanca” u Tavankutu

U nedjelju, 28. srpnja, Tavankut obilježio još jedan jubilej. Naime, toga dana u župnoj crkvi „Presvetog srca Isusova” okupilo mnoštvo vjernika da u okviru „Dužijance '96” u svom mjestu zahvale Bogu za ovogodišnji rod žita.

Premda je najavljena kao X. dužijanca, ova je brojka, s pravom mrzota starije Tavankučane zbunila, jer se oni sjećaju da je u Tavankutu davne 1919. godine prvi put održana javna crkvena dužijanca, kada je bandaš bio Grgo Stantić – Berec, a bandašica Mariška Mačević. Međutim, od te, 1928. godine „Dužijanca” je u Tavankutu održavana uz nekoliko „velikih” prijekida. Najveći prijekid „Dužijance” bio je između 1951. i 1986. Bandaš Marko Crnković i bandašica Ruža Stantić 1987. prekinuli su niz „sušnih” godina i obnovili je, nada se, za sva vremena. Naime, od te godine do ove, ona se neprekidno proslavlja do dana današnjega.

U spomen na tih deset „plodnih” godina Tavankučani su ovogodišnju „Dužijancu” obilježili tako što su se svi dosadašnji bandaši i bandašice u bijelim bunjevačkim nošnjama, predvođeni ovogodišnjim bandaškim parom Ljubicom Vuković i Danijelom Balazevićem i okruženi mnoštvom mladih u narodnim nošnjama, okupili u Božjem hramu, da bi rekli Svevišnjem „hvala”, kako za ovogodišnji rad tako i za dosadašnje dužijance. Osjećali su potrebu zahvaliti i onim bandašima i bandašicama koji su obnovili „Dužijancu” – čija je sluga održavanje ovogodišnje, jubilarne. To su: Marko Crnković i Ruža Stantić (1987.), Marinko Stantić i Marica Mamuzić (1988.), Stipan Mamuzić i Gorana Ištvančić (1989.), Josip Mačković i Anastazija Mamuzić (1990.), Josip Nimčević i Svetlana Rudić (1991.), Josip Skenderović i Jelena Stantić (1992.), Anđelica Dulić i Mira Moravčić (1993.), Anđelica Mamuzić i Marija Matković (1994.), Zvezdana Juko i Silvana Saulić (1995.).

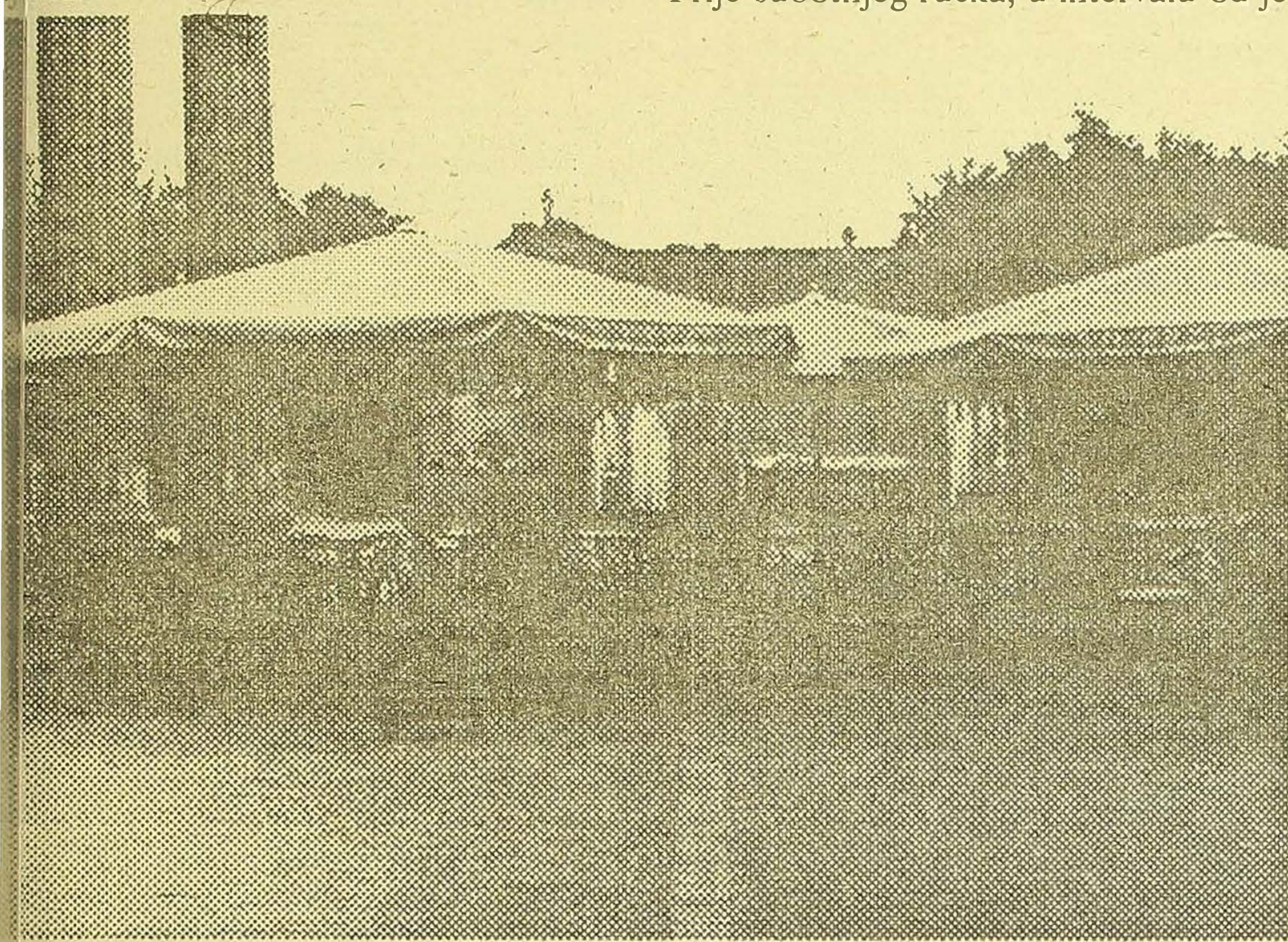
Ovogodišnja „Dužijanca” započela je u subotu, 27. srpnja, svečanom akademijom u Domu kulture u Donjem Tavankutu na kojoj je predstavljen ovogodišnji predvoditeljski par. Euharistijsko nedjeljno misno slavlje predvodio je vlč. Andrija Kopilović u koncelebraciji s mjesnim župnikom vlč. Antunom Gabrićem. U večernjim satima „Bandašicino kolo” okitila su mlada lica Tavankuta i okolice uz zvuke tamburaša.

Želja organizatora bila je da svi dosadašnji bandaši i bandašice dođu svečano na karucama na misno slavlje. Na žalost, želja im nije mogla biti ostvarena unatoč svim onih kočijaša koji su u to nedjelju jutro čekali tren svog polaska. Dolaskom opake bolesti „šapi slinavke” u naše krajeve, okružna vlast naredila je zabranu svečane povorke kočijaša.

Marinko Stantić

Subotica subotom

Subotom. Po mnogima najljepši dan u tjednu današnjoj, suvremenoj verziji, pomalo modernizirala svoju funkciju, ali je i ostala neprikosnovena po svojim čarima. Bespoštedna borba za novcemevala je potrebu za još jednim, dodatnim danom, pa ipak rad subotom u tome se razlikuje od onog svakodnevnog vlastitog iskustva svatko to bar najzna...

Subotnje jutro svakako je najljepše začini kavom i svježim jutarnjim novinama. U jednoj od mnogobrojnih gradskih bašti. Turisti, jedni od suverenih kraljeva hobotnice, iliti uživanja u životnim bogatstvima smislili su prikladan naziv za ovu subotinu: „cooliranje”. U slobodnome prilikom mogli bismo to nazvati apsolutnom nezainteresiranošću za trenutačne probleme biti „cool” – biti mrtav hladan. Kada se svečano kod hladnog, u toplom kolovoškom osvježanje u vidu duboko ohlađenih napitaka „Coca-cola”, „Spritea”, „Schweppes” ili prirodnog „juicea”, sasvim normalni priloga već pomenutoj kavi. Zanimljivo u udobne stolice, u hladovini ogromne suncobrana razumije se, ispunili su uvjete za početak „cooliranja”. Za

ovu vrstu suvremenog uživanja znakovito je da se ne razgovara previše; uglavnom su u upotrebi sporadične riječi i misli, nerijetko i nepovezane. Jer, užitak ulazi u stereo varijanti kroz usta (napici) i u glavu (tisak), te ni najmanje nije potrebno razblažiti tako nešto nepotrebnom pričom. Šutnja je i u „cooliranju” zlato.

Subotnje prijepodne podijeljeno je u dvije etape za sve prave natjecatelje u još, nažalost, neuvedenoj olimpijskoj disciplini. Prije subotnjeg ručka, u intervalu od jeda-

naest do jedan, valja se nekoliko puta prošetati korzom, obići nekoliko radnjica i ponovno uhvatiti što bolje mjesto u sljedećem lokalnu koji je tog dana na redu. Ritual posluživanja je uglavnom isti, uz moguće kombiniranje i alkohola, uglavnom u vidu aperitiva predstojećem objedu. Ali značajna promjena nastupa u pogledu komuniciranja. Za razliku od jutro, podne ne trpi tišinu. Ni slučajno... More tema, domaćih i svjetskih, sportskih i modnih, političkih i socijalnih, šire se prostorima svih gradskih terasa, praćenih već pomalo glasnijom glazbom. Dan ulazi u svoju središnjicu, tempo razonode se ubrzava i planovi za što kvalitetnije iskorištenje dana počinju kolati. Subota je ipak samo jedna u sedmici...

Subotnje popodne je priča za sebe. Dio dana u kojem su dopuštene sve moguće improvizacije i slobode. Od aktive do totalne pasive, sve ovisi o kapaciteti korisnika. Najčešće kombinacije su sport i rekreacija svakog oblika, od „jogginga” do lagane šetnje, mada je mnogo i onih koji preferiraju horizontalu. De gustibus...

Subotnja večer je kruna najljepšeg dana od svih dana. Sredinom sedamdesetih uveden je termin „Groznica subotnje večeri”, uveden s potpunim pravom. Jer, onaj koji je nikada nije doživio, taj kao da nije ni živio. Pripreme za večernji izlazak počinju, kako kod koga, od par sati pred izlazak pa do onih koji se spremaju u posljednji tren. U biti razlike nema, jedino je važno što reprezentativnije dočekati izlazak u noć. Najljepše stvari i krpice vade se iz ormara, frizure se udešavaju, najbolji mirisi se prosipaju na netom okupana tijela. Još nešto je „naj” u pripremi subotnjeg izlaska. Najviše se zaigrava u novčanik...

Subotnja večer, kao i dan, također ima svoje etape. U prvoj se običava izaći negdje na večeru, od klasične s glazbom do ordinarnog „pizza” varijante u jednoj od mnogobrojnih pizzerija. U drugoj fazi odlazi se ponovno u neki od mnogobrojnih gradskih kafića, uz prethodno obvezatno šetanje nekoliko korzoovskih trasa „od 'Jadrana' do 'Bisera'”. Čisto zbog varenja, a i da vidiš i budeš viđen. Treća etapa rezervirana je samo za mlade i one koji se tako još uvijek osjećaju, jer velika većina uživalaca subotnje noći odustaje već nakon ove druge faze. Godine čine svoje... Nakon subotnje ponoći, kad ovaj lijepi dan ustupa svoje mjesto nedjelji, ulazimo u kulminaciju subotnjeg provoda. Diskoteke i barovi su na potezu da vam oduzmu i posljednji atom snage, ali i dinar. Naravno, uz adekvatnu naknadu u zabavi i užitku. Subotnja noć je luda.

Subotica subotom slična mnogim svjetskim gradovima glede svih aspekata zabave i provoda, naravno u svojim mogućnostima. Autor ovih redaka proveo je mnogo subota u drugim gradovima ove planete, ali je uvijek maštao o svojoj Subotici subotom. Jer svuda je lijepo, ali doma sa svojim je najljepše. I „coolirati”, i uživati i provoditi se u Subotici subotom... *Petar Ganimed*

Somborske žetvene svečanosti

Ovogodišnja somborska „Dožijanca”, glavna proslava žetvenih svečanosti, dana 4. kolovoza, nakon proslava u namenu Nenadiću, Gradini i Bezdanskom, obilježena je skupom proslava:

3. kolovoza navečer u prostorijama KUD „Vladimir Nazor” otvorena je izložba grafija sa svih dosadašnjih dožijanci, od 1935. do lanijske;

Iste večeri izvršena je promocija knjige: „Somborske žetvene svečanosti”, napisane i kupine autora, u izdanju Instituta „Ivan Ivanović” iz Subotice, a

4. kolovoza održana je glavna svečanost „Dožijance” odlaskom povorke u svetu misu u crkvu Presvetog Trojstva.

U ovogodišnjoj proslavi „Dožijance” u povodu sudjelovalo je pedesetak djece i desetak mladića i djevojaka, svi u narod-

nim nošnjama, predvođeni ovogodišnjim bandašom Goranom Paštrovićem i bandašicom Marijom Matarić.

U prepunoj crkvi Presvetog Trojstva, u nazočnosti oko 500 ljudi, svečanu svetu misu predvodio je župnik vlč. Josip Pekaović, a propovijed s riječima zahvale na daru Božijem, na sretno završenoj žetvi, održao je vlč. Franjo Ivanković, koncelebrator na misi i župnik u crkvi Svetog Križa u Somboru.

Po somborskom običaju, svečani mimohod je iz crkve prošao glavnim trgom, obišao Gradsku kuću i glavnom ulicom se vratio u KUD „Vladimir Nazor”. Slavlje je nastavljeno igrankom, a potom svečanim ručkom za uzvanike. Bandašica je u domu navečer priredila kolo, na kojemu se okupilo mnoštvo Bunjevaca-Hrvata i njihovih prijatelja, da u svom domu veseljem i igrom okončaju svečanost, koja se održava punih šezdeset godina.

Kao gosti ovoj svečanosti su prisustvovali: iz HKC „Bunjevačko kolo” Bela Ivković,

predsjednik i Alojzije Stantić, dopredsjednik, a iz HKPD „Matija Gubec” iz Tavakuta Vince Dulić, član Predsjedništva. Vrijedi istaknuti da je ovogodišnja „Dožijanca” značajna po tome što su poduzimljivi ljudi iz KUD „Vladimir Nazor”, prvobitno „Miroljub”, izdali knjigu: „Somborske žetvene svečanosti” i u njoj opisali nekadašnji način življenja na somborskim salašima, zatim opisali sve radove u proizvodnji pšenice – od oranja do žetve, s osvrtom kako je radena i održavana „Dožijanca” u Nenadiću, Čatalinskom putu, Gradini, Bezdanskom putu, Matarićima i Lugovu. Knjiga je obogaćena nizom izvornih (onodobnih) fotografija, a urešena je prigodnim crtežima i stihovima pjesnikinja Bunjevaka.

Ova knjiga je hvale vrijedna i dragocjena, jer je bogata etnografskom gradom vezanom za žetvu Bunjevaca-Hrvata na somborskim salašima.

(a. s.)

Đurđica Stantić, od skora designer tekstila i odjeće

ZA MLADE LJUDE JE KARAKTERISTIČNA NADA

Studirala sam u Zagrebu i nisam se pokajala • Volim ovu sredinu, te sam se stoga i vratila

• Prikazala sam aktualnost ljepote šlinga koji lagano pada u zaborav

Biti mlad danas ovdje nije posve jednostavno. Započeti voditi samostalni život, oprobati se u dokazivanju, kako je to i prilično, u struci, donijeti „velike“ odluke za budućnost života... samo su neke od stvari koje svaki mlad čovjek treba riješiti. Međutim, apsurdna situacija u kojoj se nalaze naši mladi, društvo koje je za njih, najblaže rečeno, bremenito besperspektivnošću, sigurno da dodatno otežava ionako prevelike teškoće odluka mladih. Ali, tko se još ovdje ozbiljno pita za uvjete života, tko govori, ali i radi, na boljemu sutra... Mi smo odavno civilizacijski pali u predmodernu dobu, a i dalje postojano padamo po pitanju daleko manjih sitnica. A živjeti se mora. Osobito to vrijedi za mlade. Ovoga puta, primjereno ljetu, ne bavimo se „velikom“ politikom već upoznajemo jednu mladu i darovitu svršenu studenticu designa, povratnicu iz Zagreba.

Otkuda se u Vas pojavio interes za studij designa, te kako to da ste se odlučili da mjesto studija bude Zagreb?

Đ. S.: Još kao dijete pokazivala sam interes, a i određeni afinitet za crtanje i slikanje. I kako to već biva kod djeteta, u mjesnoj Osnovnoj školi „Matija Gubec“ počela sam pohađati likovnu sekciju, a kasnije i slamarsku. Ubrzo počinjem biti stalnom sudionicom Kolonije slamarki, na čijim sam skupnim izložbama bila zapažena svojim radovima. Nakon svršetka osnovne škole nastupio je stanoviti prekid u slikanju i crtanju zbog novih obveza, budući sam se upisala u srednju kemijsku školu u Subotici, premda mi je želja bila upisati i pohađati školu za design u Novom Sadu. Ali, iako nisam bila upisana u „odgovarajuću“ školu sukladno mojim mladalačkim željama, ipak me je sklonost i ljubav k likovnoj umjetnosti poticala na daljni rad. Tako sam, recimo, u to vrijeme preko Kolonije slamarki sudjelovala na likovnim kolonijama u Rijeci 1990. i 1991. godine, a okruženje, druženje i stvaralačka klima svojstvena samo radu umjetnika na kolonijama, neprestano mi je učvršćivala volju za usavršavanjem, za ozbiljnijim obrazovanjem, za studiranjem. Jer, moja je najveća želja bila studirati slikanje na likovnoj akademiji. No, kako ju je nisam uspjela upisati nakon dva pokušaja, tijekom tog vremena odlučila sam se za studij designa. Fakulteta za takav profil zanimanja bilo je i u Beogradu i u Zagrebu, a Zagreb me je kao grad oduvijek privlačio više. Gledajte, zacijelo da oba centra mogu mladom čovjeku, a još više mladom stvračocu, pružiti mnogo toga, ali Zagreb mi se nekako činio privlačnijim. Studirala sam u Zagrebu i nisam se pokajala.

Otkrivanje i odgoj talenta

Dakle, sklonost k likovnom izrazu očitovali ste od ranije. Tko je sve utjecao na Vaš likovni izraz?

Đ. S.: Moram istaknuti da je moj talent u početku prvo primjetila nastavnica Ana Crnković, koja je vodila slamarsku sekciju u tavankutskoj školi, te mi je nesebično pomagala u otkrivanju čarobnog svijeta likovnog stvaranja u tehnici slame. Time je ona, pokazalo se, ujedno svestrano usmjeravala i izgradnju mog vlastitog likovnog izraza. Tako sam upravo zahvaljujući njoj bila sudionica na spomenutim likovnim kolonijama u Rijeci. Paralelno sa slikanjem u slami, povremeno sam radila i u drugim tehnikama likovnog izražavanja, a 1987. subotički likovni pedagog i slikar Stipan Šabić se na jednoj izložbi slika, koje su nastale na Kolo-

Đurđica Stantić

niji slamarki, zainteresirao za moje radove. To je bio povod, što se kasnije očitovalo, našega upoznavanja i daljnega stvaralačkog druženja na relaciji učitelj – učenik. Nakon toga susreta skupa sam s njim počela intenzivnije raditi i usavršavati se i u drugim tehnikama slikanja i crtanja, a kruna toga je bila priprava za upis na likovnu akademiju, koju na žalost nisam uspjela upisati.

Diplomirali ste neuobičajenim radom na Tekstilno-tehnološkom fakultetu na smjeru design tekstila i odjeće ovoga ljeta. O čemu je riječ?

Đ. S.: U osnovi, putem diplomske radnje željela sam ukazati na bogatstvo nošnje sredine iz koje potičem, te otkriti aktualnost njenih pojedinih detalja u suvremenom odijevanju. Radnja je nosila naziv: „Elementi bunjevačke nošnje kao predložak za autorsku kolekciju“. Premda sam inspirirana ukupnim bogatstvom naše nošnje, ipak sam odabrala izvornu šlingovanu nošnju i prikazala ljepotu šlingovanih detalja, tu draž narodnog veza izraženog na nošnji koji lagano pada u zaborav. Na ovaj način pokušala sam ga obnoviti i dokazati da on ne može nikada prestati biti aktualan i živ. Ovo „živ“ u smislu da to bogatstvo vrsta motiva, s velikim i dugim radom kojim je stvaran, može biti u

funkciji odjeće i danas, tj. da oni mogu biti inspirativni modni detalji i u suvremenom odijevanju. Kao predložak koristila sam detalje šlinga sa šlingovanih sukanja iz fundusa Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“ iz Tavankuta.

Bjelina šlinga

Radi se, dakle, o stvaralačkome spoju modernoga i onoga što je iznijela tradicija glede odijevanja. Ima li vrijednosti u tome?

Đ. S.: Svakako. U radnji koju sam uradila predstavila sam 15 svojih kreacija odjevnih predmeta – od maksu do mini krinolina. To je jedna vrsta široke suknje koja je u svijetu odijevanja bila zastupljena, čak i vrlo popularna u vrijeme baroka. To sam učinila stoga što se šling najbolje može predstaviti i, također, najbolje očitovati svoju ljepotu upravo preko širokih sukanja. Kreacije predstavljaju večernje haljine od finih, tankih i lepršavih tekstilnih materijala s motivima i detaljima šlinga. Šlingovane detalje radi boljeg i efektivnijeg predstavljanja, stavila sam diskretno na rubove sukanja. Također, htjela sam predstaviti šlingove detalje u tkaninama različitih pastelnih boja čime sam pokušala dočarati nešto što u tradiciji nije bilo, jer je šling bio isključivo vezan za bjelinu. Ukratko, šling sam pokušala na više načina postaviti kao značajan modni element u odijevanju danas.

Mogu li se takve suknje i danas praviti?

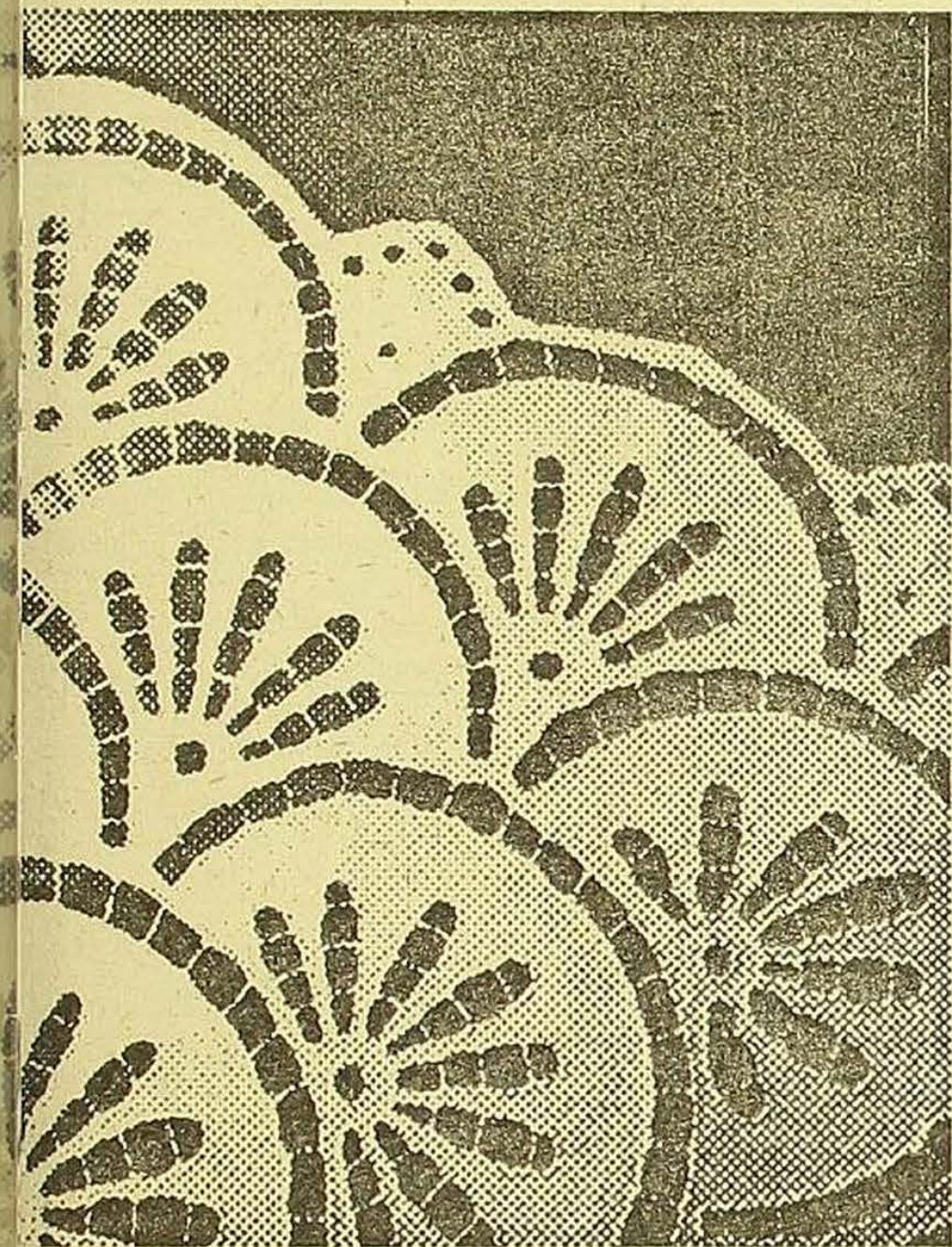
Đ. S.: U današnje vrijeme to je teško iz više razloga. Prvenstveno zbog toga što su rijetki materijali na kojima bi se šling mogao raditi strojno, jer oni moraju biti određene specifične kvalitete. S druge strane, kvaliteta ručnoga rada naših „majki“ ne može se nikada i ni na kakav način usporediti sa strojnim. Također, nemogućnost izrade šlinga danas nalazi se još i u tome što je za to potrebno mnogo vremena. Gledajte, za uraditi šling jedne suknje srednje veličine bilo je potrebno marljiva rada oko jedne godine. Pored toga, danas šling zna raditi vrlo mali broj žena, i to mahom onih starije dobi. Što se tiče pravljenja na primjer unikatnih odjevnih predmeta, u ovome slučaju suknje danas za to ne postoji ni minimalni ekonomski interes na tržištu, tj. nema ljudi koji bi takvu suknju mogli platiti.

Nakon svršetka studija, vratili ste se u rodni Tavankut, odnosno Suboticu. Je li ova odluka za trajno, ili je to samo trenutačna i usputna stanica za dalje?

Đ. S.: Kako sada stvari stoje, ona mi izgleda kao trajna. Ali sasvim je drugo pitanje ima li za mladog čovjeka nešto što je trajno. Jednostavno, volim ovu sredinu, te sam se stoga i vratila. Naravno, život koji je preda mnom i uvjeti pod kojim će se odvijati pokazat će hoće li ova odluka biti trajna ili ne.

U čemu vidite i na čemu gradite osobnu perspektivu?

Đ. S.: Sigurno je da bih voljela raditi u modi. Ali isto je tako sigurno da je to danas teško ostvariti. Jer, složiti ćete se da je danas teško baviti se modnim kreiranjem; dakle, kada se ljudi uglavnom odijevaju na klasičan način, u ormanima svojih baka. S druge strane, ekonomski položaj tekstilne industrije u Subotici nije moment koji ohrabruje. Čini se da će se u dogledno vrijeme morati na tome polju promijeniti na bolje. Postoji mogućnost da kreiram za neke firme, za neke privatne tekstilne firme... Također, i dalje ću slikati i praviti slike od tkanine, jer me to privlači. Znanje i iskustvo koje sam stekla tijekom studija designa u Zagrebu će mi pomoći jer primjenjena umjetnost ima puno dodirnih točaka s modom, da tako kažem, čisto likovnom umjetnošću. U svakom slučaju, baviti ću se iz ljubavi onim poslom koji mi je poziv.

Ne bi li bilo bolje da ste otišli i karijeru počeli negdje vani?

Đ. S.: Nisam razmišljala previše o tome gdje idem negdje vani. Više sam razmišljala o tome da li da ostanem u Zagrebu ili da se vratim u Tavankut. Povratak u Tavankut govori o tome da i ovdje mladi ljudi imaju perspektivu. Sigurno je da je najveći problem u tome što ne mogu očekivati da ću raditi posao za koji sam se školovala. No, njega će uvijek biti, makar se od njega i ne živjelo. Tako i tenutačno radim slike, slike od slame, ali pokušavam naći neki posao sa sigurnijim i stalnijim izvorom prihoda. Vidite, za mlade ljude je karakteristična nada, i za nadati je se da će biti bolje u budućnosti.

Tomislav Žigmanov

Toth-optika
SUBOTICA

Subotica

Tab. 51-045 Maksima Torkog 26

Radno vreme

Radnim danom 9.00-12.00

16.00-19.00

Subotom 9.00-12.00

Radno vreme otnog lekara

Radnim danom 17.00-19.00

Iz bilježnice jednog umirovljenika

Zdravo, genije!

Ima jedan čovjek u gradu. Ime mu je Laza Ali – svi znamo – taj Laza nikad nije bio ničija maza. Nije bio maza ni nekoć davno, ni ne tako davno.

Taj Laza bezrezervno vjeruje ljudima. Vjeruje: čisto i bezazleno. Kao neko dijete. A kaže: čovjek je čovjek, dok u njemu živi dijete.

Laza je pjesnik. Pjesnik, i još puno toga što uz (i oko) pjesništva ide. On je takav pjesnik, da bi – kad bi pjesnici bili na vlasti – sigurno bio (bar) naš gradonačelnik!

Lazu znam više (desetaka) godina. Prigodom susreta – nakon upoznavanja i poslije – uvijek me je ozareno pozdravljao s – „Zdravo, genije!“. Pazi, pomislio sam tada, ovaj čovjek vidi nešto u meni! Kad tamo, poslije čujem kako on i mnogim drugima nesebično udjeljuje to isto – „Zdravo, genije!“. Priznajem, bilo mi je krivo: ja, pa tek samo jedan od tolikog broja genija u gradu!

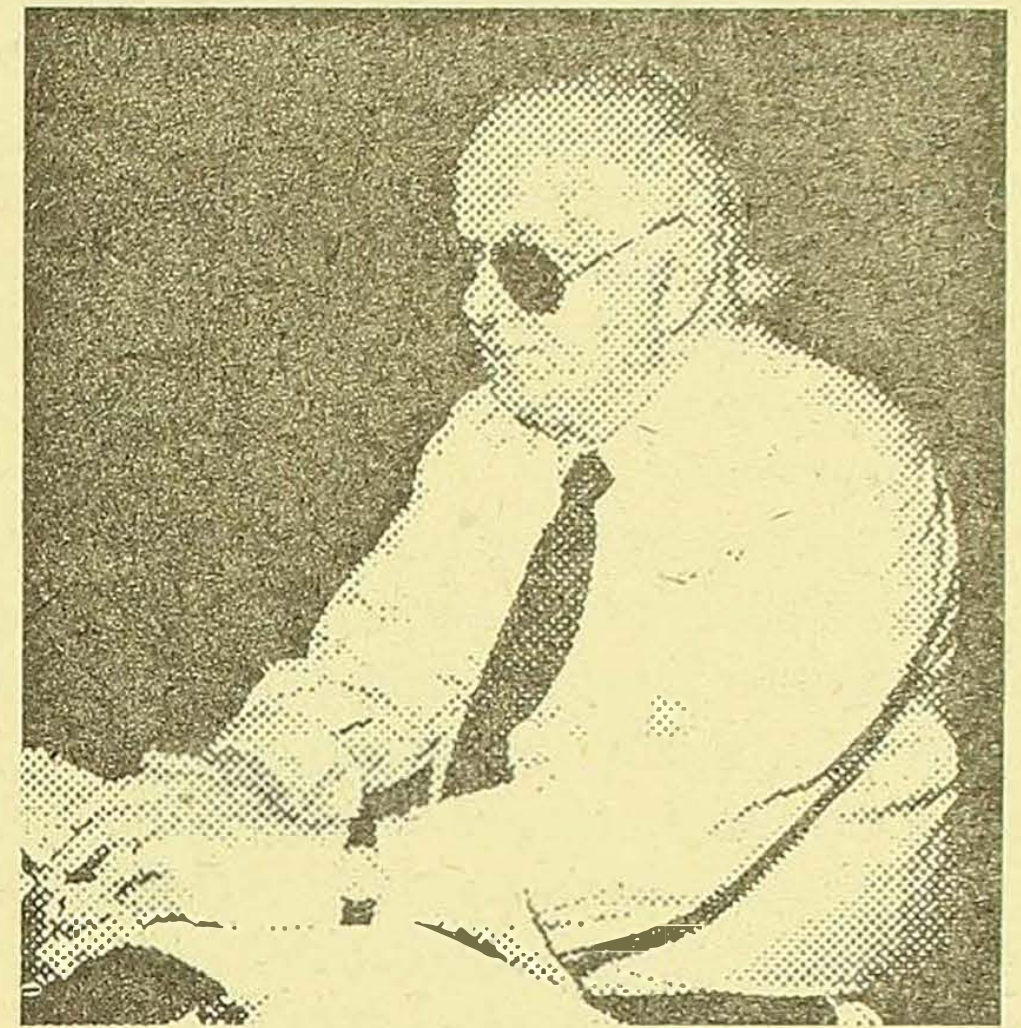
Riješim, osvetit ću mu se prvom prigodom. Vidim ga u gradu: on taman zaustio da me (onako) pozdravi, ali ja – brži revolveraš – prvi dreknem – „Zdravo, genije!“. Vjerujte mi, bio je prosto zaprepašten! Osupnut. Ostao Laza bez riječi, ostao zinit čitavu minutu! Naravski, poslije je Laza sve to nadoknadio. Ali, tek poslije.

Jesam, hvastao sam se po gradu kako sam Lazu (ja, Lazu!) uspio ostaviti bez riječi, ali – nitko mi nije povjerovao!

Ponekad, Lazu je teško pratiti. Osim do kuće. Lako je njemu: kad mu je ovdje dosadno, kad mu mi dosadimo – ode Laza u svoj Kozmos. Bez skafandera. Bože, s kim li se tamo druži? Tko zna, moguće da je Laza (ne samo pjesnički) vanzemaljac!

Ali, neka ga. Neka Laze s vremena na vrijeme u Kozmosu. Jer, uvijek nam se vrati. Vрати se i piše, među ostalim, one predivne

pjesme. Kažem: predivne, jer ja ne znam (kao drugi) za Lazine pjesme naći... (pre)divniji izraz. Ali, znate, te njegove pjesme nisu kao one u nekadanjim čitankama: čitaš, čitaš – pa odmah sve razumiješ. Ne. Nisu takove. Ja, na primjer, samo ponekad i ponešto slutim i čutim od onoga što je Laza, pjesnik i genije htio... To, s ponosom, kažem Lazi. To, da po-

nekad slutim. A on će meni (prijateljski): „Slutiš? Budalo jedna, to je najvažnije. Ti si genije! Sad ne znam, il' to Laza ozbiljno, il' me opet zeza...“

E, taj naš Laza, ovih je tjedana napunio (prvih) sedamdeset! Bilo je obilježavanje, slavlja, fešte. Sada se Laza odmara. Ali, siguran sam (jer znam Lazu), on već prikuplja snagu, uzima zalet za novih sedamdeset. I nova pjesnička (kozmička) dostignuća.

Marko Subotički

P.S.

Lazare, ne brini. Za tvoje pjesničke i druge zasluge, sljeduju ti – zlatne poluge! Vidio sam: već ih pakiraju u (velike) sanduke. Stoga, ovih dana budi stalno kod kuće...

Pravnički kutak

Državljanstvo

Nedavno je Savezna skupština donijela novi Zakon o državljanstvu, što je doista izuzetno važan zakon, jer državljanstvo ima izuzetan utjecaj na stjecanje i vršenje najrazličitijih prava i obveza, npr. prigodom kupovine nekretnina, zapošljavanja, dobijanja osobne karte, putovnice, vršenja političkih prava (pravo glasa i sl.), vojne obveze, sudske zaštite, ekstradicije itd. itd. Državljanstvo određuje pripadnost fizičke osobe državi.

Državljanstvo se najčešće stječe rođenjem na jedan od dva načina: **porijeklom** (*ius sanguinis* – načelo krvne veze) – dijete stječe državljanstvo svojih roditelja (ili samo oca), bez obzira gdje je rođeno i gdje ono ili njegovi roditelji (otac) žive; **po mjestu rođenja** (*ius soli* – načelo tla) – državljanstvo djeteta se određuje prema državi na čijem je teritoriju rođeno, bez obzira na državljanstvo svojih roditelja.

No, u praksi su česti načini stjecanja državljanstva i nakon rođenja: **naturalizacijom**, tj. prirođenjem (*ius domicilii* – načelo prebivališta) – određena osoba stječe državljanstvo države na čijem teritoriju prebiva; **stupanjem u brak** – stječe se državljanstvo bračnog druga.

Rjeđe se državljanstvo stječe po posebnim pravilima, npr. po posebnim međunarodnim

ugovorima sklopljenim između određenih država, a kuriozitet novoga saveznoga zakona predstavlja uvedena mogućnost stjecanja SRJ državljanstva pod posebnim uvjetima za vojne časnike!?

Koje će od spomenutih načela biti prihvaćeno u nekoj zemlji, ovisi isključivo od te države. U praksi se kao temeljno načelo uzima načelo porijekla ili načelo tla, pa se ono radi upotpunjavanja kombinira s ostalim načelima.

Čini se potpuno opravdanim shvaćanje prema kojem su osobe bez državljanstva (apatridi) doista nitko i ništa, s obzirom na temeljna ljudska prava koja bi trebala uživati svi ljudi (na početku teksta su navedena samo neka od prava za koja se vezuje državljanstvo). U uporednome pravu postoje slučajevi osoba dvojnog državljanstva (bipatridi), pa čak i s višestrukim državljanstvom (multipatridi ili polipatridi).

Od ovoga valja razlikovati slučaj dvostrukog državljanstva – kakav postoji u federativno uređenim državama, kakva je primjerice bila SFRJ i kakva je SRJ, gdje postoji istodobno republiko i savezno državljanstvo. Ovo je bilo izuzetno značajno prilikom raspada SFRJ, kada je savezno državljanstvo bilo praktički bez ikakvoga značaja, a jedino je bilo važno posjedovanje odgovarajućeg republičkog državljanstva, dok je prije raspada zemlje bilo obrnuto!

Slaven Bačić: „Povelje slobodnih kraljevskih gradova...” (XI.)

Finansijsko pravo – izuzeće od trgovačkih dažbina

1. Gradani i stanovnici Novoga Sada, Sombora i Subotice su bili oslobodeni od plaćanja prevoznina, trošarina, malti i carina na celoj teritoriji Kraljevine.

Ovom odredbom su slobodni kraljevski gradovi i njihovi građani načelno oslobodeni plaćanja većeg broja dažbina vezanih za trgovački promet.

Trošarina ili akciza je zbirni naziv za niz dažbina koje su se plaćale u unutrašnjem prometu na trgovačku robu. Najčešće su se prikupljale na gradskim kapijama (uvoznicima) i na sajmovima (pijačarina, vašarina i sl.). Obračunavale su se na promet drva, kreča, vina, piva, prehrambenih artikala i sličnih proizvoda.

Maltarina je davanje na ime korišćenja izgrađenih drumova, mostova, nasipa i sličnih objekata, a u cilju njihovog održavanja. Osnovica za naplatu je bilo prevozno sredstvo, a ne roba. Iznos malte je unapred određivan tarifom. S obzirom na konkretni objekt kod kojih se ova dažbina ubirala, razlikovale su se i pojedine vrste maltarina (putarina, mostarina i sl.).

Carina ili tridesetina je dažbina koja se naplaćivala na trgovačku robu uvezenu u državu, ili izvezenu iz nje, ili prevezenu preko državne teritorije (uvozna, izvozna ili tranzitna carina). Ista roba se samo jedanput carinila, prema količini, kvalitetu i propisanoj tarifi, bilo na granici bilo u carinskim uredima u unutrašnjosti. Naziv tridesetina ukazuje da je nekada načelno iznosila trideseti deo vrednosti robe.

Prevoznina je ustanova slična malti, od koje se razlikuje samo po objektu povodom koga se naplaćivala. Dok se maltarina ubirala na stalnim mostovima, nasipima i izgrađenim drumovima, dotle se prevoznina ubirala na pontonskim mostovima, skelama i brodovima koji su služili za prelaz preko reka. Najčešći oblik prevoznine je bila ske-

larina. Osnovica i svrha naplate prevoznine su isti kao i kod maltarine.

U svakom slučaju, s pravom je primćeno da postoji „pojmovna isprepletenost carina, malti, pa i tržnih i sličnih daća” što se „očituje i u nazivlju”. Zato je teško govoriti o striktnoj razlici između ovih davanja, jer se npr. „pravo malte toliko izrodilo, da se 'malta' često pretvara u pravu akcizu”, a i u samim izvorima su zabeleženi brojni primeri terminološke isprepletenosti trgovinskih dažbina.

2. Novi Sad, Sombor i Subotica su, kao gradske zajednice, bili oslobodeni od plaćanja carine na robu koju su za svoje ili opšte potrebe uvozili u Mađarsku. Za Sombor i Suboticu je isto pravilo važilo i za izvoz stvari.

Ova odredba delimično konkretizuje proklamovano načelno oslobodenje od trgovačkih dažbina, zahvaljujući čemu su olakšani uslovi za razvitak slobodnih kraljevskih gradova.

Što se carine tiče, roba izuzeta od carinjenja nije smela biti namenjena trgovini, jer je, načelno, carini podlegala samo trgovačka roba.

3. Sami građani kao pojedinci su prilikom uvoza (i izvoza, prema Somborskoj i Subotičkoj povelji) bili izuzeti od davanja na ime maltarine i trošarine), ali ne i od plaćanja carine. Uslov za to je bilo posedovanje punovažnih putnih isprava izdatih i overenih od strane Magistrata.

Dopunjujući ovu normu, koja takode konkretizuje načelno oslobodenje od plaćanja trgovačkih dažbina, dodajmo da su građani morali plaćati tridesetinu ako je roba bila namenjena trgovini, ali ako su stvari bile određene za sopstvenu potrebu, nisu dugovali carinu. Ali su od maltarine i trošarine bili oslobodeni, čak iako bi konkretna roba bila namenjena prodaji, ali su morali uza se imati gradsku putnu ispravu.

Upoznajmo Bibliju (VIII.)

Mojsije i proroci

Kad se Mojsije objavio Bogu na Sinaju da ga opunomoći za vođu i izbavitelja svog Naroda, predstavlja mu se: „Ja sam Bog Abrahama, Izaka, Jakova – Bog otaca vaših” (Knjiga Izlaska 3,6). Kad je kasnije Mojsije sišao sa Sinaja da u ime Božje s narodom sklopi Savez „dade napisati sve riječi Božje”. Tako „svitak Saveza” uđe kao materijal Saveza u sam obred koji je udario ime i vremenu i cijeloj zbirci Staroga saveza

(Knjiga izlaska 24, 1-8). Kad je poslije Božji narod izgibao u prisilnom raseljenu u Babilonu, kamo ga je deportirao osvajač Nabukodonozor, Jeremija im upućuje svoje pismo, među njima se širi kao tajni spis, njegova knjiga ih u isto vrijeme podsjeća na „velika djela Božja” u staroj njihovoj povijesti i osigurava da će Bog opet „ustati” silan i jak da ih izbavi. Tako je Božji narod, održan i podržan po prorocima i svetim knjigama, ostao vjeran Bogu. Kroz povijest su intervenirali i Izaija, Ezekiel, Daniel, Ezra. Svi su oni, jer su djelovali u sili Božjoj, govorili u Božje ime a narod ih je takvima i prihvaćao jer je očito „Bog bio s njima” potvrđujući svojom silom, čudesima, njihove riječi.

Bonaventura Duda

„Čudnih li vremena, čudnih li običaja”, što onomad izreče

Ciceron – O TEMPORA O MORES i prode, eto, dva milenijuma

U odnosu na zacrtane granice u XVIII veku, današnji grad je više nego utrostručio svoju površinu, šireći se horizontalno na račun obradivog zemljišta i zaštitnih pojaseva vinograda, voćnjaka i šuma, umesto da se izgrađivao unutar zacrtanih granica vertikalno izmenom svojih fizičkih struktura – kako mi planeri kažemo – suprastruktura (što je za građanina samo objekat ili zgrada) primćeno rastu stanovništva grad živih, a samim tim i direktnog uticaja na grad mrtvih. To prostrano proširenje ima za posledicu da je grad živih „progutao” grad mrtvih pa su sad groblja opet u gradu. Bez obzira što je to tako, činjenica je da su planeri grada u ovom veku mislili o problematici širenja grada i CENTRALNOM GROBLJU. Za razrešavanje ovog problema svedoče ČETIRI URBANISTIČKA PLANA, koji su, čak i pravim čudom je nemoguće odgonetnuti čijom krivicom, ostali nesprovedeni!? Možda zato što je bilo u ovom našem veku podosta ratova, a između njih i promena društveno-ekonomskih i političkih sistema koji nisu uvek imali „sluha” za ovu problematiku, već je valjalo vitalnije stvari rešavati u gradu živih. Ali, po meni, grad je grad, a oba su zajedno jedin stveni grad.

Prvi i najznačajniji od ovih planova je urađen oko 1936. godine (vidi sliku) i nosi naziv: „Zelenila, javni sadovi i vežbališta”. Srećom, sačuvan je ovaj plan, a moguće da postoji i prateća dokumentacija u Istorijskom arhivu. No, plan sam za sebe dovoljno govori. Verovatno je preteča ili izvod iz urbanističkog plana grada o kojem se do sada niko nije pozabavio. Ono što je bitno, ovaj plan RADIKALNO UKIDA SVA GROBLJA I PRETVARA IH U PROJEKTOVANO ZELENILU, PARKOVE I VEŽBALIŠTA (sportske terene)! U tom projektovanom zelenilu UTVRĐUJE PLANSKI (!) NOVU LOKACIJU CENTRALNOG GROBLJA! Gde? Pa malo jugozapadnije od one lokacije iz 1893. godine. U Zapadnim ugarnicama iliti Malom Bajmoku, samo jednu duž dalje, između Somborskog i Sivačkog puta. Ono bi, da je bilo realizovano, započinjalo baš tamo gde je poslednja stanica i okretnica današnje gradske autobuske linije br. 6! Ipak je to bio vizionarski plan iz te davne, ekonomski krizne 1936. godine u toku priprema za Drugi svetski rat! Zanimljivo je uočiti na ovom planu da tada današnji Gradski stadion još nije postojao i da je deo „Mlake”, deo današnje „Prozivke” sa spomenikom „Balade vešanih” (Oto Logo), i gradsko smetlište ovim planom tretirano kao VELIKI NARODNI PARK!

Tu ideju ni potonji planeri ovoga nikad nisu napustili znajući za ovaj plan ili ne, već su intuitivno osećali da tu nema šta drugo planirati. Jer, zelene gradske površine su – neko reče – „pluća ovog grada”. Na žalost

SUBOTIČKO CENTRALNO GROBLJE (II)

...JA još uvek lebdi i životvorna je, ali taj...
 ...lski prostor i posle šezdeset godina nije...
 ...neren gradu i više liči na pustaru nego na...
 ...odni park. A zašto? Ko će na to odgovo-...
 ...? Ekologija, goranske organizacije? ...
 ...am se kao osnovnoškolac da smo tamo...
 ...ih, krajem pedesetih išli saditi drveće, na...
 ...u akciju! Nema ga!!! Neko ga je pose-...
 ...! Dokle ćemo saditi, a drugi seći? Uisti-...
 ...da nije bilo posećeno, mogao bih odvesti...
 ...as ili unuka ili unuču, sina i kazati mu:...
 ...diš sinko, ovu šumu je tvoj tata sadio kad...
 ...io baš otprilike toliko godina k'o ti, a od...
 ...je prošlo tridesetak godina". Ovako, si-...
 ...polje da kažem ili da ne kažem posekli su...
 ...drveće, pocepali kamene knjige preda-...
 ...grad nema prošlosti. Ima samo svoju...
 ...ašnjost u kojoj si se rodio i budućnost u...
 ...joj ćeš živeti. No, tako je to u gradograd-...
 ...neki put i sa gorkim okusom stvarnosti...
 ...dala! Ekologija? Planirana je parkovski...
 ...dena šuma, kao pandan Dudovoj, ali bar...
 ...am puta veća od Dudove šume, a kad

jeće odnosi se SAMO na Dudovu šumu i Veliki park na Paliću. O planu na kraju valja samo zaključiti, da je duboko i minuciozno osmišljen sa svim numeričkim, tj. normativnim pokazateljima i bilansiranjem ukupnih površina. Po mom mišljenju, autori ovog plana su ing. Kosović i njegov bliski saradnik Franjo de Negri.

Drugi Generalni urbanistički plan je nastao posle Drugog svetskog rata. Njegov autor je nadahnuti avangardni predratni arhitekta Baltazar Dulić. Ocena velike urbanističko planerske kvalitete ovog urbanističkog plana je da nije dopustio da se grad širi horizontalno, već da se njegove suprastrukture i potrebni kapaciteti svih funkcija življenja rešavaju u vertikalnom smislu kako bi se GRAD POGRADIO uz radikalno, logično i osmišljeno rekonstruisano rešenje saobraćaja. Izuzetan je i ovaj plan, ali ostao je samo kao plan! Opet se negde – „otrglo"! Kada bi se ova dva plana preklapila, i izvela, Subotica bi danas bio

važecim planskim parametrima. Njegov autor je bez svake sumnje najznačajniji urbanista i projektant – arh. Baltazar Dulić, prvi zastupnik avangardne, moderne i konstruktivizma. No, njegov lik još nije dovoljno osvetljen.

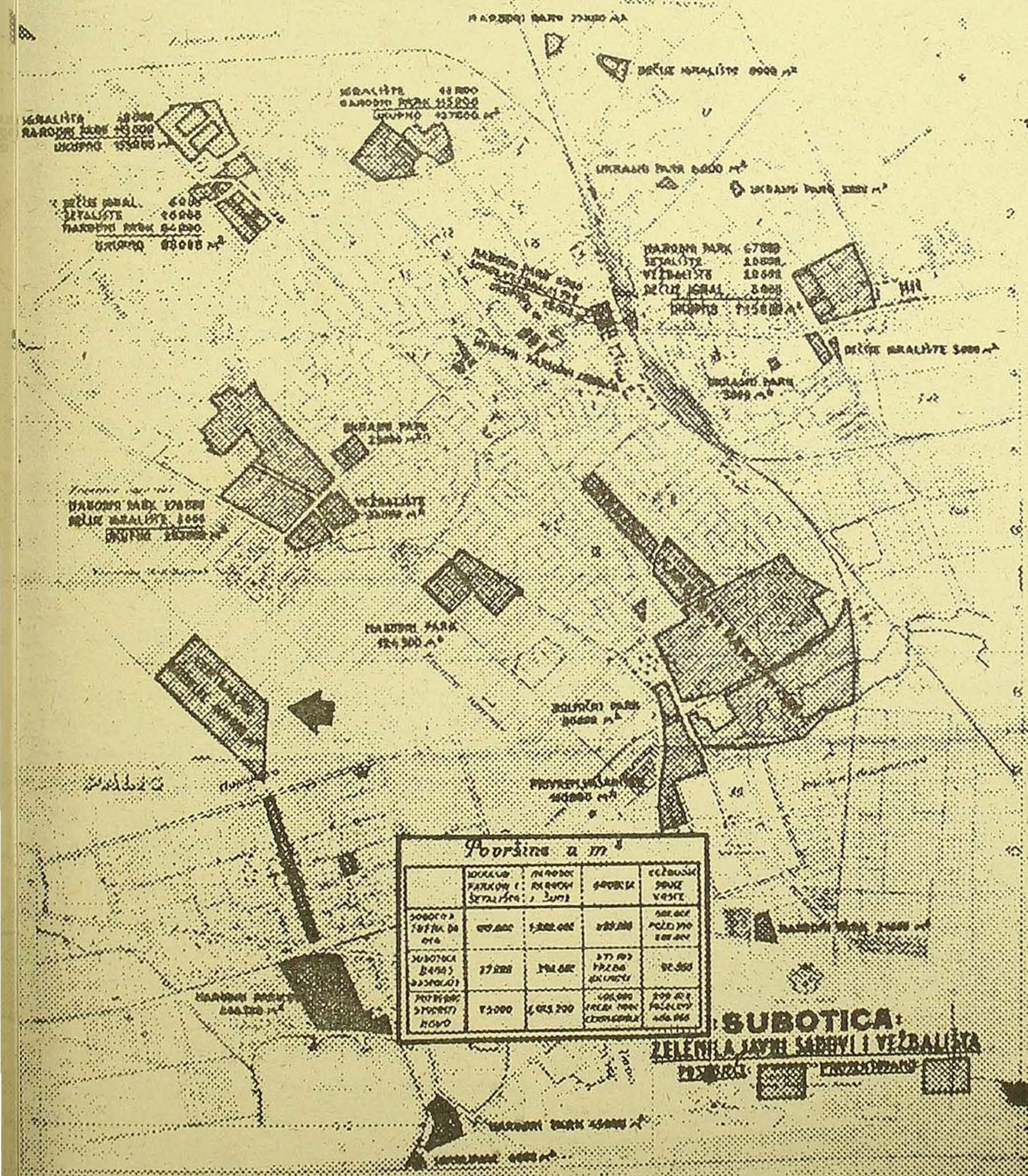
Te, za nas davne, 1954. godine, ali u odnosu na vekove baš i ne, na predivnom gradskom terenu – uzvišenom – sa kojeg se sagledava čitava varoš Subotica „u dolji" i njen toranj, osmislio je on CENTRALNO GROBLJE, ovako: „Centralno groblje kao sastavni deo javnog zelenila smešteno je zapadno od grada kao proširenje groblja sv. Roka, na pogodnom i slobodnom terenu i zauzima površinu od 60 hektara sa putevima, stazama i zaštitnim zelenilom zajedno". Dalje nastavlja ovako: „Pet postojećih raznih groblja po periferijama grada (podvukao autor teksta) treba postepeno ukinuti i pretvoriti u parkove, a novo centralno groblje (podv. autor) pak isto tako postepeno stvarati na osnovu detaljnog projekta. Centralno groblje će biti snabdeveno svim potrebnim objektima: mrtvačnicom, upravnom zgradom, kapelom i vrtlarstvom, pod jedinstvenim nadzorom, vrtlarskim uređenjem i održavanjem."

Treći generalni urbanistički plan, iz 1963. godine po pitanju CENTRALNOG GROBLJA, usvojio je istu koncepciju – proširenje i preuređenje Kerskog groblja.

Cetvrti Generalni urbanistički plan iz 1985. i njegova revizija, u pristupu rešavanja CENTRALNOG GROBLJA, sravnjujući stvarno stanje na „terenu" – drugim rečima stvarnom stanju rasprostranjenog grada živih koji je potpuno prostorno „zatvorio" svaku mogućnost širenja postojećih groblja – opredelio se za novu lokaciju CENTRALNOG GROBLJA. Ona bi se nalazila na zapadnoj granici grada, severno od Somborskog puta, a između planirane severozapadne obilaznice grada i Fočanske ulice, pa sve do pruge Subotica – Sombor. Isto bi se odmah formiralo kao parkovsko groblje. Sa aspekta ukupnog sistema gradskih zelenih površina ova lokacija je izuzetno povoljna zbog zaštite grada od uticaja dominantnih severozapadnih vetrova.

Formirana je tim povodom opštinska komisija, zacrtan program, urađena urbanističko-projektna dokumentacija od Zavoda za urbanizam (autor J. Gellert). I? Raspisan je samodoprinos. I? Opet ništa! Zašto? Ko bi to znao. Valjda zato što ima preča posla oko grada živih! A ti koji odlučuju imaju svoja večna počivališta već obezbeđena u postojećem gradu mrtvih i unapred spremjene tekstove za kamenu knjigu predaka. Pošto sam pri kraju razlučivanja teme CENTRALNOG GROBLJA, a započeo sam parafraziranjem latinske izreke, mogu dodati još jednu: „honores mutant mores" – časti menjaju običaje (kaže se za nekoga ko se uzoholi došavši na viši položaj – po Kljajiću, str. 554.) No, ostavimo im tu slobodu ličnosti!

(kraj u narednom broju)
 Mr Ante Rudinski

Predlog za centralno groblje (označeno strelicom) oko 1936. godine

...o pustara i gradsko smetlište?! Posle toli-...
 ...kprohujalih decenija tema za razmišljanje,...
 ...avako nek potraži odgovor na ovu istinu u...
 ...oi prema gradu! No, to su samo lične...
 ...servacije, na temu ekologije i planiranja...
 ...da ili gradova i možda sasvim neprofesio-...
 ...na razmišljanja. Jednu bitnu stvar je još...
 ...vino istaći. U tzv. legendi ovog plana po-...
 ...sji i oznaka za POSTOJEĆE! To posto-

sasvim drukčiji grad... Bila bi gradskija. Važno je istaći da su oba autora poštovala stvorene vrednosti prostora i dodavali vizionarski nove vrednosti za kvalitetnije širenje grada. Ovim drugim planom takođe su ukinuta groblja, a za CENTRALNO GROBLJE predviđeno je uobličavanje postojećeg Kerskog groblja uz normalno povećanje površina u skladu sa postojećim i uvek

Naš izbor

O Scili i Haribdi

O Scili i Haribdi
Ili vosak u uši
Na pramecu bdi
Dok val se duši

O Scili i Haribdi
Ili zavoli hridi
Pjev nečistih vidi
O djevojci ribi

O Scili i Haribdi
Za jarbol se pribij
Da te pjesmom ne izlude

O Scili i Haribdi
Ili o opasnoj ariji
Koja općinjava lude
Jasna Melvinger

Jezik bunjevačkih narodnih pripovjedaka (II.)

2. Glasovne osobitosti

Osobitost je govora bačkih Bunjevaca, pa i jezika ovih pripovjedaka da se, kada se nadu dva vokala zajedno, taj hijat ukida:

1. Od nastavka „ao” u participu perfekta, kao i u nekim drugim riječima imamo „o”.

„Kako momak njima brade vezo, a on napreγο mišice, pa zaokrećo dva po dva točka”. (Knjiga 1, str. 25). Primjeri: poslo, dočeko, zasuko, isko, poso, tiro, ko, mogo, puko, gledo, vuko, kazo, grizo, pito, imo, itd.

2. Od nastavka „eo” imamo „o”

„Sad si doneo već dosta kamena, da sa- zidamo sebi dvore i lipče neg tvoje, a da si još donosio, počo bi nam već trunit u vino- gradu”. (Knjiga 2, str. 148). Primjeri: počo, dono, izno, uzo, oto, načo, dovo itd.

3. Od nastavka „uo” imamo „o”.

„U to je Pupko već začuo da se drobe lupinje ora što i' je raso u rašljama”. (Knjiga 1, str. 43). Primjeri: zaso, naso, poso (posuo), nado (naduo), itd.

4. Umetanje konsonanta „j” između vo- kala „i” i „o” opća je značajka bunjevačkog govora, koje u ovim pripovijetkama nema, jer je izvršeno ispravljanje u duhu književ- nog jezika. Isti je slučaj i s umetnjem kono- nanta „v” između vokala. Tako u ovim knjigama nalazimo oblike: radio, nosio, ko- sio, odnosi, žao, dao, činio i slične, a u govornom jeziku radijo, nosijo, kosijo, odnosno: žavo, davo, činijo itd.

Unatoč tomu što su svi samoglasnici po- stojani u govornom jeziku je, primjerice, u slogovima s dugim akcentima došlo do pa- latizacije samoglasnika, te se ne čuju jasno. Ponekad je samoglasnik mutan ili se ne čuje kao diftong, a kod mnogih diftonga je teško razlikovati koji samoglasnik prevladava. Ta- ko kod diftonga „au”: zauvin i zaovin. Za- tim, zbog otezanja pojedinih samoglasnika dolazi do redukcije: molila – mol'la, kurtalisat – kurlal'sat, ispratili – isprat'li, nosila – nos'la, itd. Zbog redukcije u govoru iščezavaju poje- dini glasovi, pa i slogovi. Za potvrdu toga u ovim pripovijetkama ima mnogo primjera: a', al' = ali, nit' = niti, po' = pola, ne'š = nećeš, o'ma' = odmah, uj'tru = ujutru, neg' = nego,

gro'tom = grohotom, i'će = ićiće, o'sh = hoćeš, itd, ali još ne toliko, koliko to u govo- ru dolazi do izražaja.

„U mojem i na mojem zapovidam kako 'oću, a ti ako ne'š slušat, traži sebi kapiju iz mog gazdaluka, al' ako 'š i o'ma', – zaprznio gazda” (Knjiga 1, str. 167).

Daljnja je značajka bunjevačkog govora da od akcenta ovisi značenje pojedine riječi. Primjer za to su riječi: pak (paket) i pak (neka), i' (ih), i (veznik) i i (í = jedi), pi (smrdi) i pi (pij), boca (flaša) i boca (trn, bodljikava korovska biljka), truniti (truniti) i truniti (praviti smeće), itd.

Samoglasnik „e” ispada u krajnjem slogu kod brojeva dvadest, tridest, pedest ali osim tih primjera nalazimo u ovim knjigama i dvadeset, trideset, pedeset itd.

Isti je slučaj i sa samoglasnikom „i”, koji otpada na kraju riječi, osobito u infinitivu (npr.: radit, pivat, nosit, kosit). Osim tih oblika u ovim pripovijetkama nalazimo i: raditi, pivati, nositi, kositi itd.

Samoglasnik „a” otpada na kraju:

a) svih priloga: kud, kad, otud, sad, svud, nikud itd. i

b) u genitivu singulara (G sg.) određenih pridjeva i zamjenica: tvrdog, jakog, oštrog, tupog, nikog, mog, mojeg, tog, njegov itd.

Dodavanje odnosno umetanje pojedinih vokala je rjede, npr.: pridjevska imjenica „taj” ima u instrumentalu (sg. i pl.) ovaj oblik: sotim, što znači da je umetnut vokal „o”, vjerojatno po uzoru na zamjenicu s onim, s onima.

Riječi tipa savjet, imamo i s „a” i bez njega: svit, svitovat, svitovanje, odnosno, savit, savi- tovati, dok je kod riječi svekrva umetnut vokal „o” te glasi svekrova, a kod riječi žrvanj umet- nut je vokal „e”, pa imamo žervanj.

Kod upotrebe konsonanata imamo man- je osobitosti. Poznati su svi glasovi i s man- jim iznimkama su pravilno upotrijebljeni.

Najveće odstupanje nalazimo kod glasa „h”. On se u govoru Bunjevaca uopće ne upotrebljava, ali u ovim pripovijetkama ima nekoliko iznimaka, kao: hasna, hu-bu, ama- ha, hardala, hitar, hajče, haramije itd.

Na početku riječi, glas „h” se gubi bez traga, npr.: ajde, ladan, vaća, rana (hrana), rast (hrast), odit (hoditi), tit (htjeti), ambar itd. Isto tako i na kraju riječi, npr.: pra, gra, vr, i', nji', trbu'.

U dijalekciji riječi, kod kojih se glas „h” gubi na kraju, te riječi umjesto njega dobi- vaju glas „v” ili „j”, npr.: prava, grava, smija, grija, kruva, ruva, trbuva itd., dok od riječi siromah imamo siromaka.

U sredini riječi glas „h” se zamjenjuje:

a) glasom „v”: buva, muvat, kuvat itd.

b) glasom „k”: zaktivat, proktit, sluktit itd. i

c) glasom „j”: snaja, mijana, vijar itd.

Međutim, ima slučajeva gdje nije izvršena nikakva zamjena glasa „h” u sredini riječi, npr.: uvatit, sarana, naero, drće, prmit itd.

Glas „j” se gubi na početku riječi, npr.: esil, esam, este, isti (jesti), ića, edan, edared itd., ali je u ovim pripovijetkama ispravljeno, osim pojedinih iznimaka. Na kraju glagola „pij” glas „j” otpada, pa je vokal „i” pro- dužen (pi).

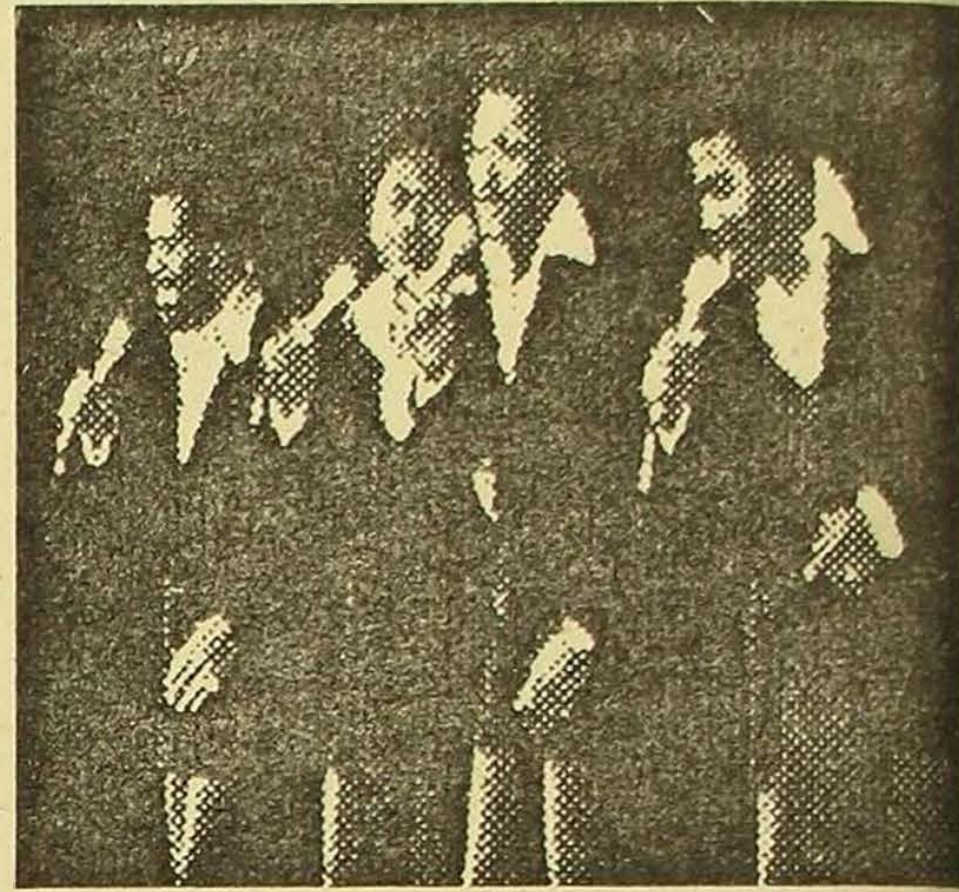
Skupina „šč” je postojana (oteščat, trščica, bašča, ali se neki put javlja i bašća) dok se skupina „št” upotrebljava naizmje- nično sa skupinom „št”, a oni se dobro razli- kuju (puštat, maniščat, kuruzište, ognjišće itd.).

(nastavit će se)

Naco Zelić

Imenik rocka

„The Four Tops” – američka vokalna gru- pa osnovana 1954. u Detroitu. Sačinjavali su je: Levi Stubbs, Abdul „Duke” Fakir i La- wrence Payton. Svojevremeno su bili najuno- sniji šticenici izdavačke kuće „Motown” (uz ženski trio „Supremes”). Imali su preko 20 hit-singlova, do 1972. kada su prešli u drugu kuću – ABC/Dunhill, i nastavili sjajnu seriju uspješnih singl i LP – ostvarenja. Firmu pono- vo menjaju 1981., ali i dalje ostaju jedinstveni i neponovljivi. Na svoju tridesetogodišnjicu proglašeni su „kamenom stožerom crnačke pop-muzike” i održali uspješan koncert u istoj postavi u kojoj su i počeli karijeru (koja traje i do danas).

Probrana diskografija:

- Four Tops (1965)
- Reach Out (1967)
- Main Street People (1973)
- Night Lights Harmony (1974)
- Catfish (1976)
- One More Mountain (1982)

„The Free” – simpatični i evokativni sa- stav baziran na sjajnim preporukama „veli- kog tate” britanskog bluesa, pokojnog Alexis Kornera (koji im je i nadenuo ime i lansirao ih u „zvezdanu estradnu orbitu”), grupa „Free” je godinama bila garant sjajne i emotivne rock – muzike prožete sjajnim soul i blues nabojom. Pevač (vanserijski) Paul Rodgers, pokojni gitarista Paul Kos- soff (umro od posledica srčanog udara prouzrokovanog preteranom upotrebom narkotika), bubnjar Simon Kirke i najmlađi član, kompozitor i bas-gitarista Andy Frazer utrljali su put grupama „Bad Company”, „Whitesnake”, i „Firm”. Nakon raspada, 1973. godine, svaki od originalnih članova prvobitnog sastava, posvetio se solo-karije- ri: Rodgers i Kirke su osnovali „super-gru- pu” – „Bad Company”, Frazer sopstveni sastav, kao i preminuli Kossoff – svoj „Back Street Crawler”.

Probrana diskografija:

- Tons of Sobs (1969)
- Free (1969)
- Fire and Water (1970)
- Free Live (koncertni, 1971)
- Heatrtbreaker (1973)
- Live (koncertni, 1973)

Gemini - commerce
SUBOTICA, Lenjinov park
1/II, Telefoni: 51-093, 52-087

Veliki izbor:

ceramic pen, tehničke

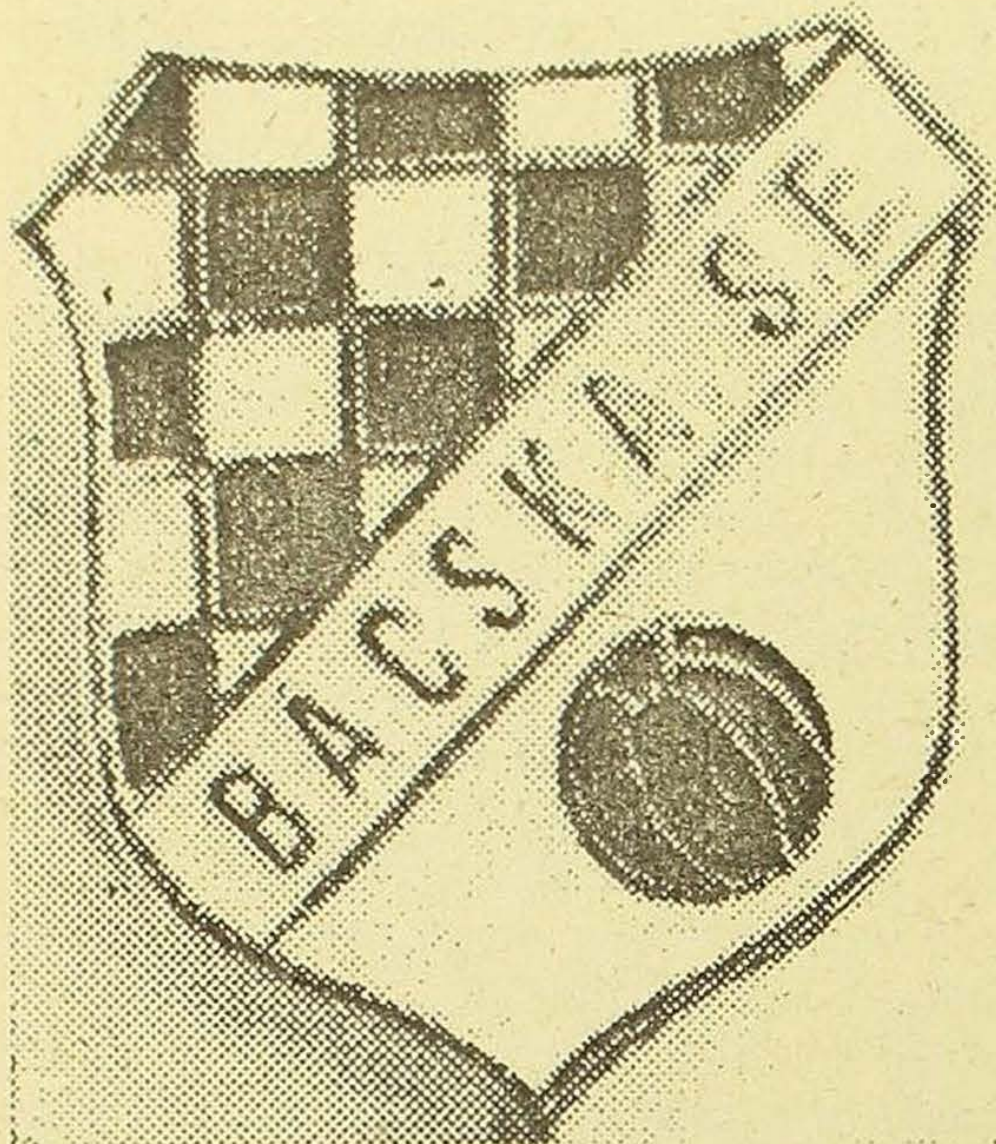
olovke, dvodelne i trodelne garni- ture, vodootporni markeri, signiri

Iz sportske prošlosti Subotice

95. godina NK „Bačke“ (II.)

Nažalost, „Bačka“ je od 1926. godine zapala u veliku krizu, koja je trajala do 1931/32. godine i tada gubi korak s velikim klubovima. Nakon prebrodene krize, ponovno postaje prvak subotičkog podsaveza i igra u kvalifikacijama za državno prvenstvo. U razdoblju od 1933. godine „Bačka“ je bila četiri puta prvak podsaveza i tako sudjelovala u kvalifikacijama za nacionalnu ligu.

Od 1939. „Bačka“ postaje član hrvatsko-slovenske lige, a godinu dana kasnije igra u hrvatskoj ligi. (Prvenstvo se tada odvijalo po sistemu dvije prve lige: hrvatska i srpska, op. a.)

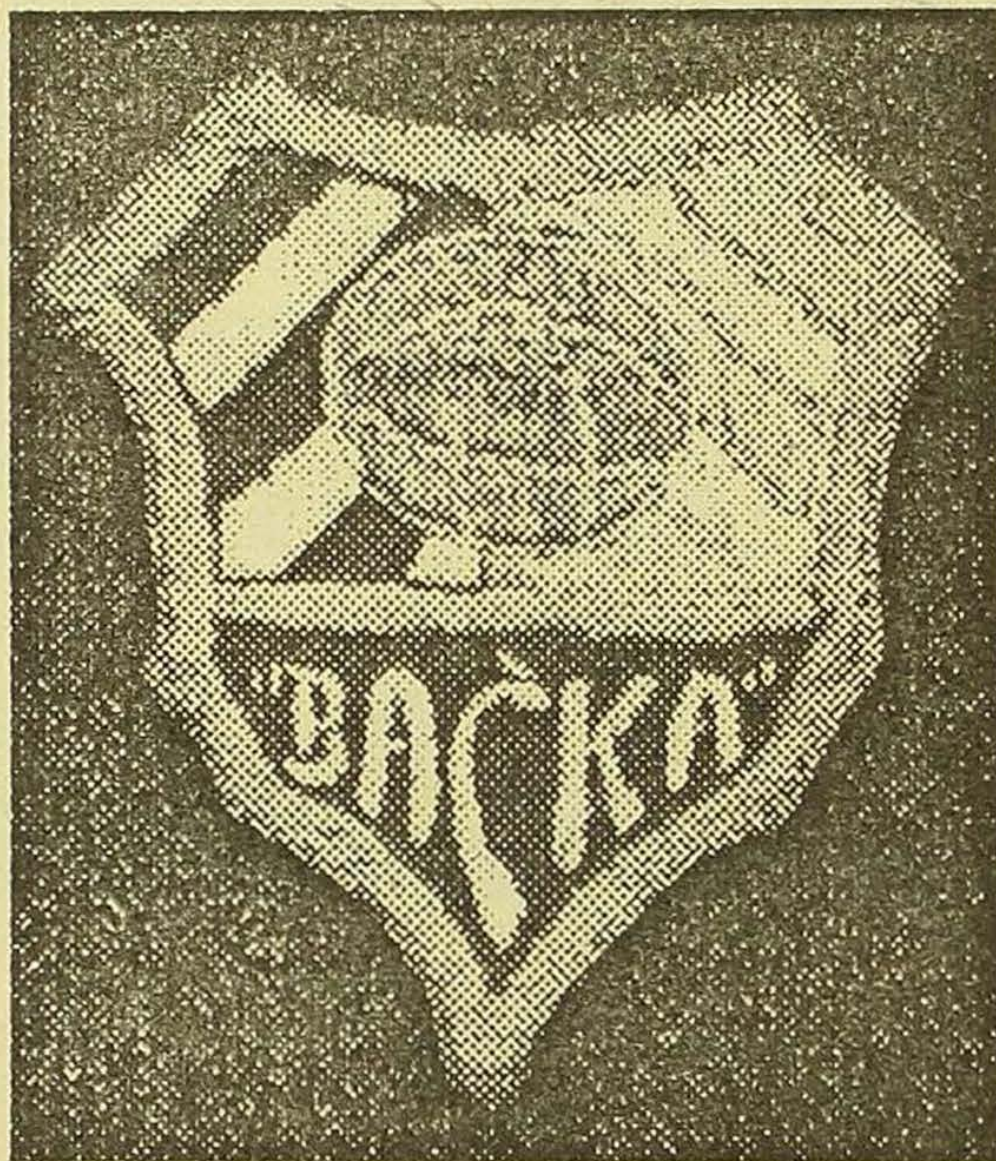
Drugi svjetski rat i okupacija pogodili su i „Bačku“. No, i pored toga što su rat i okupacija stvorili izuzetno stanje, u „Bačkoj“ se ipak nije u potpunosti prekinulo s nogometom, već se nastavilo prema postojećim mogućnostima. Igrala je u III. ligi i bila izrazito najjači sudionik ovoga stupnja natjecanja.

Nakon oslobođenja, jedan period (20 godina) „Bačka“ nije mogla raditi pod svojim starim proslavljenim imeom. Odlukom Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Vojvodine, tada najvišeg upravno-administrativnog tijela, raspuštena su sva sportska društva i udruženja, tako i „Bačka“. U interesu daljnjeg rada „Bačkoj“ je sugerirano da mijenja ime! Tako, umjesto „Bačka“, klub dobiva 31. svibnja 1945. godine novo ime **Hrvatsko fiskulturno društvo „Građanski“** (HFD „Građanski“). Pod ovim imenom klub nije dugo egzistirao. Ime „Građanski“ vlastima se nije dopadalo, suviše je nesocijalistički djelovalo, pa je nužno bilo ponovno mijenjati ime. Početkom ožujka 1946. godine, točnije 7. ožujka, prihvaćeno je novo ime: FD „Sloboda“ i pod ovim imenom klub radi do 1949. godine. U ovom periodu i pod ovim imenom, klub se počeo naglo razvijati i sticati priznanja u nogometu, atletici i ženskom rukometu. Počeo je organiziran rad košarkaša, kuglaša, tenisača i boksača. Postižu se već kvalitetni rezultati na vojvodanskoj, republičkoj, pa i saveznoj razini. Osobito u atletici i ženskom rukometu.

Ovaj uspon, naglo je prekinut vešto iskonstruiranom i nametnutom fuzijom sa

SD „Spartakom“ 6. travnja 1949. godine, s obzirom da nekim neprijateljski raspoloženim strukturama u gradu jednostavno nije bio u interesu ovako nagli razvoj „Slobode“. S druge strane pak, cilj je bio ojačati igrački tada već favorizirani „Spartak“, čije su neke ekipe vapile za pojačanjima, s obzirom na skromne kvalitete.

Prisilnom fuzijom gasi se rad svih sekcija. Mnogi igrači ne priznaju fuziju, razilaze se. Neki odlaze u Beograd, neki u druge klubove, a većina nogometaša s cjelokupnom nogometnom sekcijom nastavlja rad kroz klubove NK „Tekstilac“ i SSD „Bratstvo“, koji se 1950. fuzioniraju pod imenom NK „Zvezda“. Pod ovim imenom se radi sve do 1969. godine kada dolazi do stanovitog „proljetnog“ otopljenja – klub uzima svoje staro povijesno ime! „Bačka“ je ponovno prisutna među nama“, oduševljeno su prenosili vijest njeni vjerni drukeri. Na igralištu kod „somborske kapije“ iznad ulaza, ponov-

no stoji veliki natpis „Bačka“ 1901.

U ovome periodu (poslijeratnom) „Bačka“ je igrala u raznim stupnjevima natjecanja: u srpskoj, vojvodanskoj, zonskoj ligi, ali uvijek u stupnju vrhunskog amaterskog nogometa. Najznačajniji uspjeh ovog kluba je sudjelovanje u III. nogometnoj zoni 1957/58., kada je ovaj stupanj natjecanja bio ravan negdašnjoj II. saveznoj ligi, kao i igra u osmini finala „jugokupa“ 1974. sa splitskim „Hajdukom“ (rezultat 0:2).

Godine 1971. velikim festivalom nogometa i uz bogat program, „Bačka“ je obilježila 70. obljetnicu postojanja. Na međunarodnom turniru, uz domaćina slavjenika, sudjelovale su renomirane europske nogometne momčadi „Ferencváros“ iz Budimpešte, „Dinamo“ iz Zagreba i „Željezničar“ iz Sarajeva. Proslava je obilježena i velikim turnirom omladinskih ekipa. Ovu veličanstvenu proslavu uveličala je i veoma atraktivna i znalački postavljena izložba trofeja i raznih eksponata iz plodne aktivnosti kluba, kao i Monografija kluba „Bačka 1901 – 1971“, inače visoko ocijenjena i rijetko uspjela sportska publikacija.

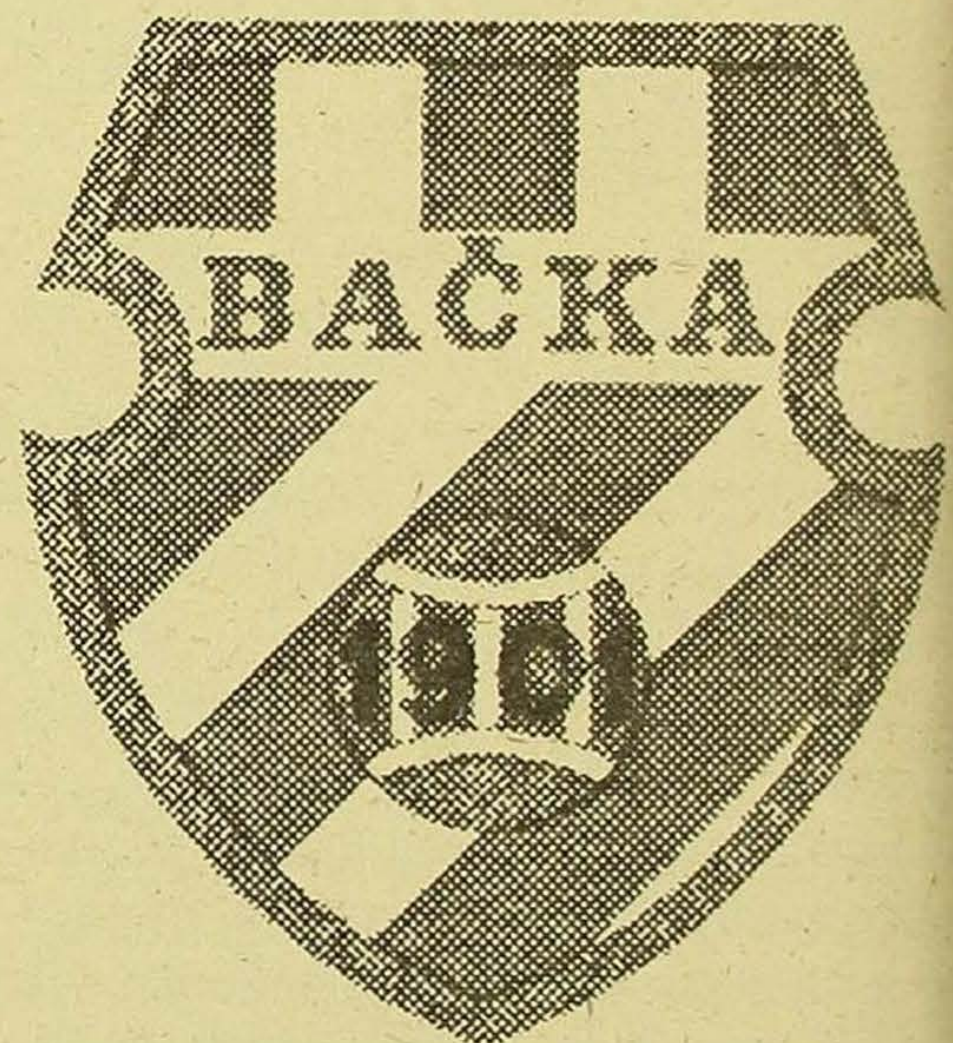
Razdoblje od 1971. pa do danas predstavlja „Bačku“ kao solidnog vojvodanskog ligaša zaostalog u blato vojvodanskog

nogometa, bez iskazivanja većih ambicija da se izvuče iz njega. Zašto? Mnogi to pitanje postavljaju. Sigurno da postoje neki razlozi koji klub drže na vojvodanskoj zadovoljštini, ali o tome, jedom, drugi put.

U svojo burnoj, 95 godina dugoj, povijesti imala je lijepih i teških trenutaka, ali je uvijek ostajala čvrsta i uspravna, uvijek vjerna svom gradu i svojim drukerima, pa i onda je preživljavala razne potrese i „spoljne“ udare.

U povijesnom razvoju mora se jednom zastati i baciti pogled unazad radi sumiranja pređenih dostignuća i radi prikupljanja novih snaga za budući rad. Taj trenutak je za „Bačku“ svakako proslava 95. obljetnice njenog života i rada. Već sama ta okolnost je dovoljna da joj se ukaže posebna pozornost kao najstarijem našem klubu, jer 95 godina postojanja jednog kluba predstavlja izuzetnu rijetkost u analima jugoslavenskog sporta – svi ostali klubovi, kako u današnjoj Jugoslaviji tako i u bivše dvije, nastali su kasnije kada je „Bačka“ već čvrsto stala na svoje noge.

U ovom letimičnom pogledu, nije rečeno mnogo. Ali, i ovi podaci rječito govore da je „Bačka“ svjedok i sudionik mnogih burnih vremena i da zaslužuje dužno poštovanje. I ovaj pregled neka bude skroman doprinos proslavi 95. obljetnice, sjećanje na bogatu i

burnu prošlost.

„Bačka“ je vječna!... Pivaj, „Bačka“, veselo nek se ori glas...

Kraj
Ante Zomborčević

PREDUZEĆE ZA SPOLJNU I
UNUTRAŠNJU TRGOVINU d.o.o.

Trg Oktobarske revolucije 37
SUBOTICA

Telefon: (024) 25-004 direktor

27-002 komercijala

29-042 maloprodaja

23-537 magazin

Telefax: (024) 26-719

Informacije o obojenju od slinavke i šapa

(Iz knjige dr. Albe Rudinskog „Dvadeset godina veterinarstva Subotice” u izdanju Stočarsko-veterinarskog centra u Subotici, 1964.)

Posljednjih nekoliko tjedana preko dnevnih novina, a i preko radija i televizije, dobijamo informacije da se u nekim zemljama jugoistočnog dijela Europe javila zarazna bolest slinavka i šap. Kako je ovo obojenje veoma infektivno i ima osobito brz tok širenja, a nanosi velike štete stočarskoj proizvodnji, mnoge, a napose susjedne zemlje nastoje zabraniti uvoz stočnih proizvoda u sirovom stanju ili u prerađevinama, budući postoji opasnost da se tim putem zaraza prenese i u njihovu zemlju. Te su mjere stroge i neophodne kako bi se zaštitilo zdravstveno stanje njihovog stočnog fonda.

Infektivnost slinavke i šapa utvrđena je 1764. godine. U to vreme smatrano je da se uzročnici ovog obojenja nalaze u različitim atmosferskim i klimatskim prilikama, kao i ne higijenskim hranivima. Krajem prošlog veka dokazano je da uzročnici zaraze prolaze tonfilter. U trećoj deceniji ovog stoleća uspelo je da se utvrdi da su uzročnici filtrabilni virusi. Isto tako ustanovljeno je za sada da postoji više tipova, pluritet u obliku O, A, B, C tipa, kao i više varijanti pojedinih tipova.

Slinavka i šap obično su se javljale u razmaku od oko 6 do 10 godina. Talas slinavke i šapa obilazio je jednu zemlju za drugom. Pored evropskog kontinenta zaraza se javljala i na svim ostalim kontinentima. Karakteristika je ranijih talasa ove zaraze da počne sa zapada, juga ili istoka i za oko dve godine obide sve zemlje na jednom kontinentu, poprimajući na taj način karakter panzootije. Nakon ovakvog talasa bilo je nekoliko godina zatišje.

Ova zarazna bolest javlja se u svim godišnjim dobima, no najpovoljniji period, kad dostiže maksimalni intenzitet, jeste kasna jesen.

U poslednje vreme preduzimanjem oštrijih veterinarskih mera tokovi slinavke i šapa sputavani su, te se zaraza sporije proširuje.

Gubici koje su slinavka i šap nanosile u većini slučajeva u Subotici bili su veliki. S obzirom na veliku primljivost kao i osjetljive privredne štete koje nanosi ova zaraza, otpočeli su u zadnjim decenijama u nekim naprednim stočarskim zemljama da se sve više primenjuju energične i radikalne mere za iskorenjivanje zaraze. Bilo bi od opšteg značaja da se pored tačnih evidencija blagovremeno vrše obavezna obaveštavanja o pojavi i kretanju slinavke i šapa. Na taj način mogle bi susedne zemlje blagovremeno preduzeti potrebne zaštitne mere. Vidimo da su se slinavka i šap, ove vanredno kontagiozne zarazne bolesti, u više navrata javljale na području opštine Subotica. Kod svih ovih slučajeva uspelo je lokalizovati i suzbiti zarazu zahvaljujući svestranom pomaganju i razumevanju naših građana i pomaganju narodnih vlasti. U tim našim nasojanjima vršene su, u cilju iskorenjivanja zaraze, potpuno zatvaranje tj. blokada pojedinih inficiranih dvorišta, naselja i pojedinih četvrti grada. Tako je Aleksandrovo 1955. bilo potpuno blokirano 21 dan. Na taj je način primenom stroge blokade onemogućeno kretanje građana, odnosno širenje zaraze. Jedino je bio omogućen ulazak lekara u slučaju hitne pomoći. Tako smo uspeli u

Aleksandrovu i u drugim rejonima onemogućiti prodor virusa, odnosno zaraze izvan Subotice i privesti ugušenju slinavke i šapa na ugroženom području. Za vreme trajanja blokade veterinarske ekipe bile su locirane u blokiranim delovima grada obavljajući kompletne zaštitne mere i to pojedinačnim pregledom svih papkara, primenom metode uništavanja inficiranih grla, kao i sprovođenjem potrebne dezinfekcije inficiranih – zaraženih dvorišta. Dezinfekcija se sprovođila na ugroženim putevima i saobraćajnicama kojima se eventualno zaraza mogla proširiti uz obaveznu vakcinaciju papkara u ugroženom krugu.

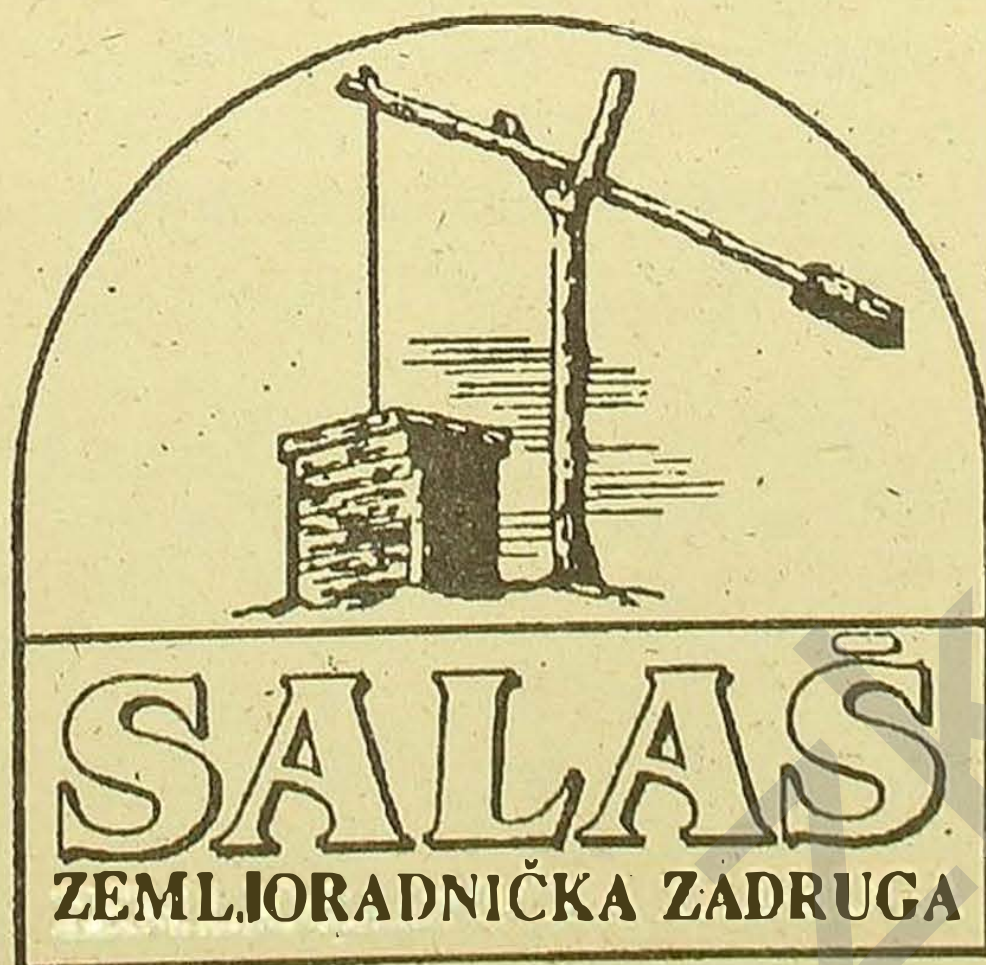
Budući da su se slinavka i šap učestalo javljale na subotičkom području i nanosile velike privredne štete ovom kraju, stručna služba je pokrenula akciju radi premeštaja instituta za slinavku i šap na neko drugo područje. Položaj na kome je u Subotici smešten ovaj institut po oceni stručnjaka bio je na eksponiranom mestu. Lociran neposredno pored međunarodnog puta na kome se odvija veoma živ promet ni u kom slučaju nije bio srećan izbor. Nadalje – neposredno iza istočne i južne ograde instituta za slinavku i šap nalaze se travnate površine na kojima se vrši napasivanje ovaca, svinja i goveda. S obzirom na ove okolnosti i na izvanredno veliku kontagioznost virusa slinavke i šapa preduzete su intervencije radi obustave proizvodnje vakcine od slinavke i šapa u Subotici. Uz pomoć organa narodnih vlasti i saglasnosti instituta za slinavku i šap, izdejstvovano je zajedničkom akcijom kod saveznih organa da se izvrši premeštaj ovog instituta u neki drugi kraj naše zemlje. Ovo me zahtevu savezni organi udovoljili su tako da je institutu bilo omogućeno da krajem 1960. prestane sa proizvodnjom vakcine protiv slinavke i šapa. Prestanak rada instituta datira od početka 1961.

U Subotici, a i u Vojvodini smo već više desetljeća pošteđeni od pustošenja i nanošenja ogromnih privrednih šteta od strane ove opake bolesti. Nadamo se da će ovaj val slinavke i šapa, koji se spominje na jugoistoku Europe uskoro biti svladan i da neće dospjeti do naših područja.

Moramo napomenuti da su slinavka i šap, koje su povremeno dolazile na područje naše opštine, do sada uvijek bile lokalizirane, suzbijene u cijelosti i iskorijenjene tako da nikada nisu prešle granice subotičkog atara i da nisu ugrožavala područja susjednih regija.

(kraj)

Dr. Albe Rudinski
veterinarski savjetnik u mirovini

Ovo (možda) niste znali Moruna

Najveća je slatkovodna riba i živi u slivu Crnog, Kaspijskog i Jadranskog mora. Može dostići duljinu oko 9 m i težinu oko 1.200 pa i više kilograma. Takvi primjerci su nekoć lovljeni. Radi mrijesta zalazi uzvodno u rijeke sliva tih mora, a lovljena je i u Bavarskoj, dok u tome nije onemogućena raznim ustavama. Do izgradnje ustave kod Đerdapa moruna je radi mrijesta zalazila uzvodno Dunavom u njegove pritoke (Savu, Dravu).

Ova riba je lovljena najviše radi kavijara, a zabilježeni su slučajevi da su neki alasi-sretnici ulovili morunu težine jedne tone, dok su primjerci oko 500 kg uobičajeni, a moruna ispod 50 kg smatra se malim primjerkom! Moruna se lovi na uzvodnom svadbenom putovanju, jer ženka spremna za rasplod u sebi nosi 10 -12 % ikre od tjelesne težine. Ne tako davno nije bila rijetkost da je po neki alas-sretnik ulovio morunu čak i u blizini Budimpešte, ali je više nema uzvodno od Đerdapa.

Mjehur morune je korišten u različite svrhe, a nekada je bio najpoznatije sredstvo za razbistravanje vina!

Alojzije Stantić

Žackalo iz „Poljoprivrednika” za poljoprivrednike

Vernost

Mlada žena umiljava se svom mužiću:

– Dragi, da li bi voleo da sam ti verna kao pas?

– Kako da ne.

– Onada mi sutra kupi zlatnu ogrlicu ako misliš da idem sa tobom na seosku slavu.

Ljubomora

– Crni čoveče, kako te nije sramota! – grdi žena muža.

– Čujem da si sinoć od kafane do kafane, pa do kuće, svaku banderu grlio!

– E, ženo, zar si sada pod stare dane počela da bivaš ljubomorna i na bandere!

Preciznost

Momak jedva namamio namigušu u sobu, pa joj veli za početak:

– Daj mi samo jedan poljubac!

– Uh, budalo zato me nisi morao zvati unutra.

Izokola

Verenica kaže svom izabraniku:

– Dragi, već se unapred radujem što ćemo imati lepog i pametnog sina...

– Kako si tako sigurna da će biti sin?

– Pa, on je već kod moje mame.

Izistinski

– Ne bih mogla u banji da provedem ni jedan dan, a da ne pišem svom mužiću, kaže mlada žena u društvu...

– Pa šta mu toliko pišeš?

– Koliko novca da mi pošalje za vanpansionsku potrošnju.

na. vi.

Za ribiče

Šaran (II.)

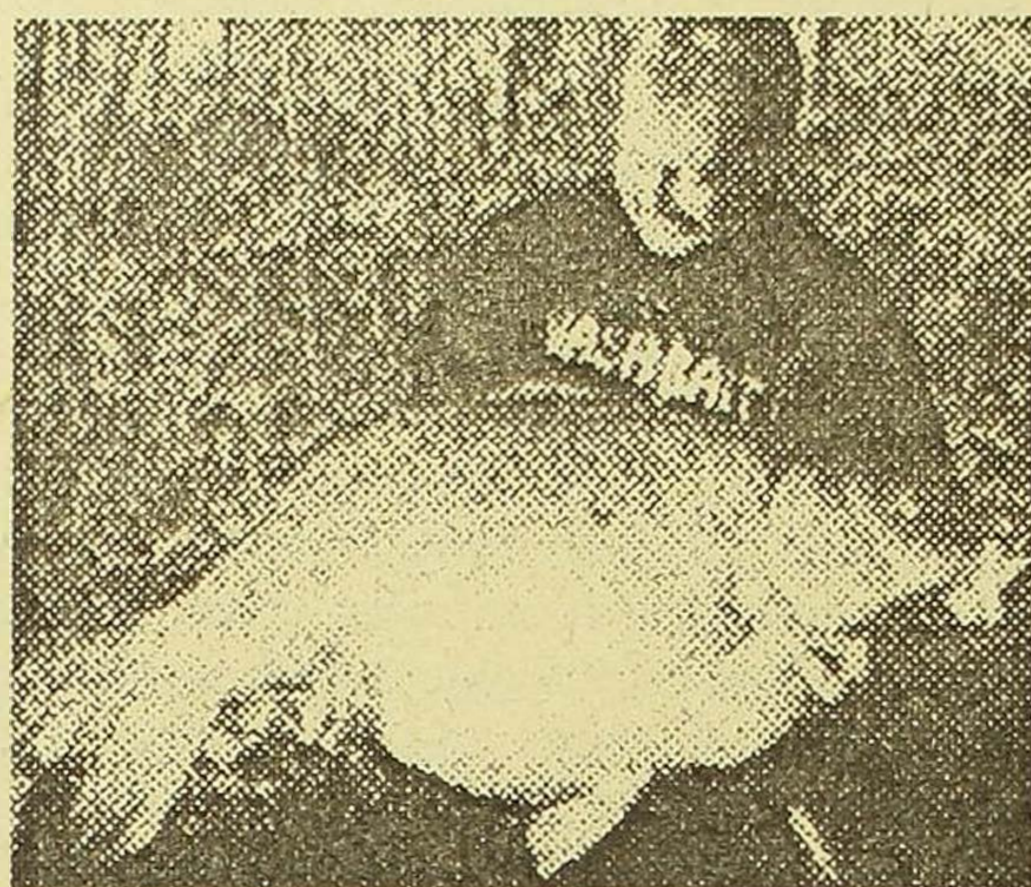
(Ciprinus carpio L.) (kap, krap, mađarski: karp)

Poznajemo dvije glavne vrste šarana: riječni (divlji) ili veleljuskavi i ribljački ili pitomi koji se od divljeg razlikuje po građi tijela (ima vrlo visoki hrbat) i vrlo malo ljuške po bokovima, ili ih uopće nema. Šaran ima veliku lednu peraju na kojoj, kao i na podrepnoj, ima pilasto nazubljenu kost, koja otežava njegovo vadenje iz mreže, ali se baš zato lako ulovi mrežom metnicom.

Šaran ima vrlo male oči, a na gornjoj usni dva para brčića (po tome se razlikuju od babuške). Može dostići težinu do oko 40 kg, a kapitalnim primjercima se smatraju težine oko dvadesetak kilograma. Zvanični europski rekord ulovljenog šarana drži Ronnie de Groot, belgijski sportski ribič, koji je 22. siječnja o. g. ulovio primjerak od 33,80 kg (vidi sliku). Zvanični rekord veličine ulovljenog šarana u Mađarskoj iznosi primjerak od 30,50 kg. U nas se, nažalost, zvanično ne vodi lista rekorda, pa su i neke priče o ulovljenim velikim šaranima netočne. Kakvo je stanje u nas u tom pogledu najbolje se ilustrira podatkom da je prije dvije godine stanoviti Aco Stojanović ulovio u Vlasinskom jezeru šarana teškog 44,360 kg, što je naš tisak popratio kao senzaciju jer je to tobože bio novi svjetki rekord. Ova je fotografija objavljena u nekim našim novinama. Međutim, nakon stanovitog vremena utvrđeno je da je to obična krivotvorina šarana teškog oko 20 kg. (Znajući nas kakvi

smo, ovu senzacionalnu vijest nije objavio vrlo ugledni časopis „Fisch und Fang“.)

Šaran se mrijesti od početka svibnja pa do sredine lipnja, ovisno od vremenskih prilika i toplote vode. Ženka je za rasplod spremna već u trećoj godini i ikru izbacuje u plićaku vode, gdje se ona jednim dijelom zalijepi za podvodno bilje i granje. Šaranova ikra ima vrlo veliki broj neprijatelja, a njome se hrane neke ribe (sunčanica, karaši), barske ptice, žabe, neke

životinje (vidra, ondatra), pa se zato izuzetno mali broj ikre izvalja u ličinke. No, i to je dovoljno da on bude vrlo rasprostranjen. Da bi se iz ikre izvaljale ličinke potrebno je oko 220 C toplote vode i od toga ovisi nakon koliko će se dana izvaljati ličinke. Već krajem prve godine šaran dostiže težinu oko 20-30 g, u drugoj oko 500 g, a u trećoj oko 1 kg. Jedno od najpoznatijih prirodnih mrijestilišta šarana u Europi je područje Dunava, od Bačkog Monoštora do Bogojeva. Tu je Dunav mjestimice razuden u više rukavaca; kod teško pristupačne „staklare“ kod Sonte ima ih čak 7 (!), gdje se Dunav izlije i

šaran izmijesti u plićacima. Negdašnji naziv za područje „staklare“ je „ministarske bare“, a zašto, to znaju ribiči koji su lovili u tim vodama, koje su vrlo malo poznate zbog teške pristupačnosti.

Šaran rasprostranjenost duguje odlici da se lako može umjetno izmijestiti, pa je tako moguće dobiti željenu količinu mladi i moguće se poribnjavati i udaljenije i ribom siromašnije vode (nove akumulacije i sl.). Radi ovoga šaran je gospodarski najpoznatija slatkovodna riba. U nas je vrlo malo umjetnih ribnjaka u odnosu na mogućnost koju nam pružaju vode, a svi se ribnjaci nalaze u Vojvodini (Ečka, Novi Kneževac i Švilovojevo su najpoznatiji).

(nastavit će se)

Recept za pripremu ribe

Punjeni šaran

Ovećeg (barem 1,5 - 2 kg) šarana očišćenog izvana i iznutra posoliti i pobiberiti. Iznutra ga namazati rastopljenim maslacem ili uljem i ostaviti da stoji dok se pripravi nadjev: dvije-tri zemičke (ovisno od veličine šarana) rastopiti u mlijeku, dobro ih istisnuti i dodati sol, papar, 1-2 jajeta, 10-15 dag sitno isjeckane ili mljevene slanine, po želji peršinovo kosano lišće i glavicu prženog kosanog crvenog luka. Nadjev dobro izmiješati i nadjenuti šarana. Otvor zašiti koncem, izvana ga namazati rastopljenim maslacem ili ga prelitiskorupom (!) i peći na laganoj vatri, a na kraju ga zarumeniti. Izvaditi konac i poslužiti ribu. Preporučam da makar jednom ovako pripravite šarana prelivenog skorupom. Oduševit ćete se!

Alojzije Stantić

Pčelarstvo

Prihranjivanje u kolovozu

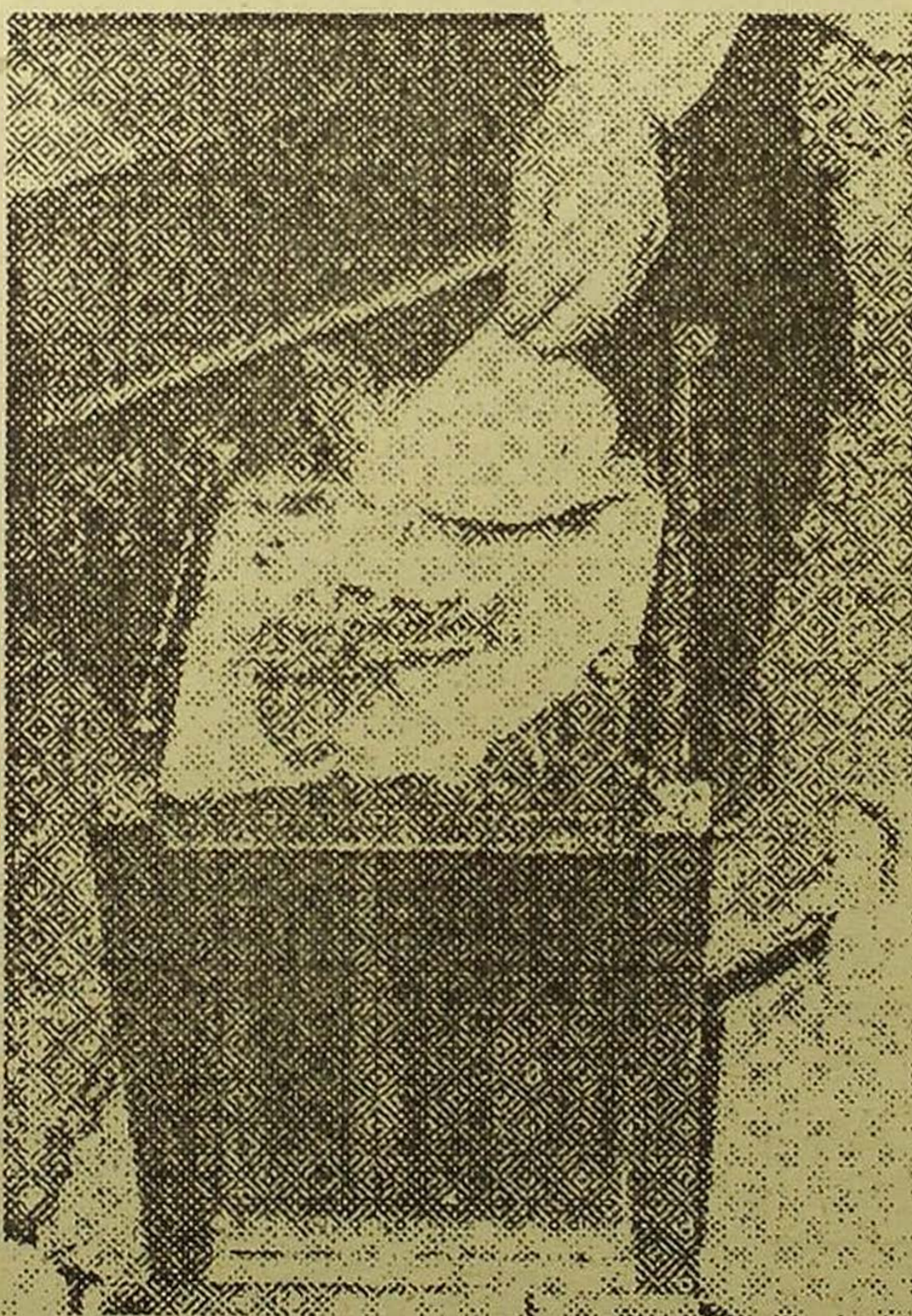
Ako u ovom mjesecu nema unosa nektara, prihranjivanjem zajednice, matice treba potjecati na polaganje jaja.

Najvažniji posao na pčelinjaku u kolovozu jest potjecanje matice na polaganje što većeg broja jaja. Ako u drugoj polovici ovog mjeseca u prirodi postoje uvjeti za dnevni unos, makar to bila i koja deka nektara više nego što pčele potroše za svoje potrebe, to je najbolje što se može poželjeti. U našim krajevima to pčelama može pružiti bijeli bosiljak (čistac), a istodobno i pčelaru da ostane nešto. Međutim, nije uvijek tako. Stoga pčelari nerijetko moraju intervenirati.

U tom slučaju najbolje je pčele seliti na pašu koja može to osigurati. Ako to iz bilo kog razloga nije moguće, a nema unoša nektara, neophodno je pristupiti tzv. ljetnom prihranjivanju.

Pčelari se trebaju potruditi da u ovo doba godine u svakoj košnici imaju zalihu barem 15 do 20 kg kvalitetne hrane. Da bi se u tome uspjelo, svaki drugi-treći dan pčelinjim zajednicama treba dodati 4-5 dl šećerne otopine (u omjeru 1 : 1). Jednostavnije je, a opasnost od grabeži je manja, ako se pčelinje zajednice u ovo doba godine prihranjuju čvrstom hranom.

Na ovaj način matica se potječe na intenzivnije polaganje jaja. Tako se dobija više mladih pčela za zimovanje. Osim toga, ovim se produžava i njihov vijek, a po fiziološkim svojstvima dobivaju se pčele izuzetne kvalitete.

U ovo doba godine pčelinja društva se podsticajno mogu prihranjivati i suvim šećerom

Znanstveno je ustanovljeno da povoljni uvjeti u kolovozu i rujnu utječu na to da izležene pčele dulje žive, budu krupnije i spremnije za zimovanje. Riječ je o tome da larve pčela krajem ovog i početkom narednog mjeseca budu obilato hranjene i da ne budu opterećene pripremom hrane za zimu.

Ante Zomborčević

Ljetna paša

Bosiljak (čistac) medni obilato

Ako se strnjište ne zaore odmah nakon žetve pšenice, ona se u ovo doba godine zabijele od cvjetova bosiljka. Bijeli bosiljak najbolje uspijeva na strnjištu ječma i pšenice. Ima ga dosta u kukuruzu, repi, sunco-kretu, u vrtovima i pored puta.

Cvjetove ove medonosne biljke pčele posjećuju od ranog jutra do mraka. Najbolje medni poslije kiše, kada je vrijeme toplo i mirno. Ako je godina sušna, bosiljkova paša je loša, a ako vrijeme naglo zahladni, lučenje nektara se smanjuje.

U povoljnim godinama bosiljak medni i do dva mjeseca. Tamo gdje se strnjišta odmah ne zaoravaju, iskusni pčelari po košnici izvrcavaju više od 20 kg meda.

Ante Zomborčević

POLJOPRIVREDNICI!

Radimo za Vas

Semensku robu, sredstva za zaštitu bilja, mineralna đubriva i drugi repromaterijal možete nabaviti u

Poljoprivrednim apotekama

„AGROŠU“

Stari Žednik, Žarka Zrenjanina 11
i Tornjoš, Maršala Tita 32.

tel. 841-006

Aforizmi

- Rob pedanterije je „ljepotan” ružne travi.
- Čovjek, kojeg krasi ponos i dostojanstvo, u ozbiljnoj komunikaciji – sigurno je istrajivo.
- Nekorektan kompromis vodi u kompromit.
- Strpljivost je korijen nade.
- Razuman čovjek poštuje i cijeni prave moralne vrijednosti, a ne iracionalni sentiment.
- „Slijepcu” su i crni oblaci – ružičaste boje.
- Onomatopeja naših m a č a k a: jao mi jao mi...
- Ljubav?! Za sretne – himna; za nesretne – himba.
- Današnji Š v e j k: „Pokorno javljam da svakom vjerujem ali sebi – NE”!
- Nacionalističke boje ne trebaju biti purpur – intenziteta.

Željko Skenderović

Aforizmi

- Mnogi se stide Golog Otoka, jer skriva svoju istinu.
- U ratu su maske pale i masakriranje je počelo.
- Žene su plemenitije od muškaraca – i češće im pale svijeće.
- Poslije pada komunizma neokomunisti kažu: Pad je stvorio čovjeka.
- Ništa ne uspijeva kao uspjeh – osim uspjeha.
- Ako želite mir u kući, neka vam taština već bude nad vašim taštinama.
- Na dijete se čeka devet, a na dječiji podatak samo šest mjeseci.
- Za razliku od cijene rada, porez je uvijek obvezatan.
- Država svim sredstvima štiti domaću valuta – zato se preko granice prenose samo devize.
- Narod se nikad ne vara, osim prilikom izbora.
- Imamo idealne kopije državnih granica, jedino nedostaju originali.

Dujo Runje

Nama je dovoljno da znate za nas

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

• *Subotica, Karađorđev put 1*

telefon: (danonoćno): 024/51-514

• *Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška”) telefon (danonoćno): 024/762-024*

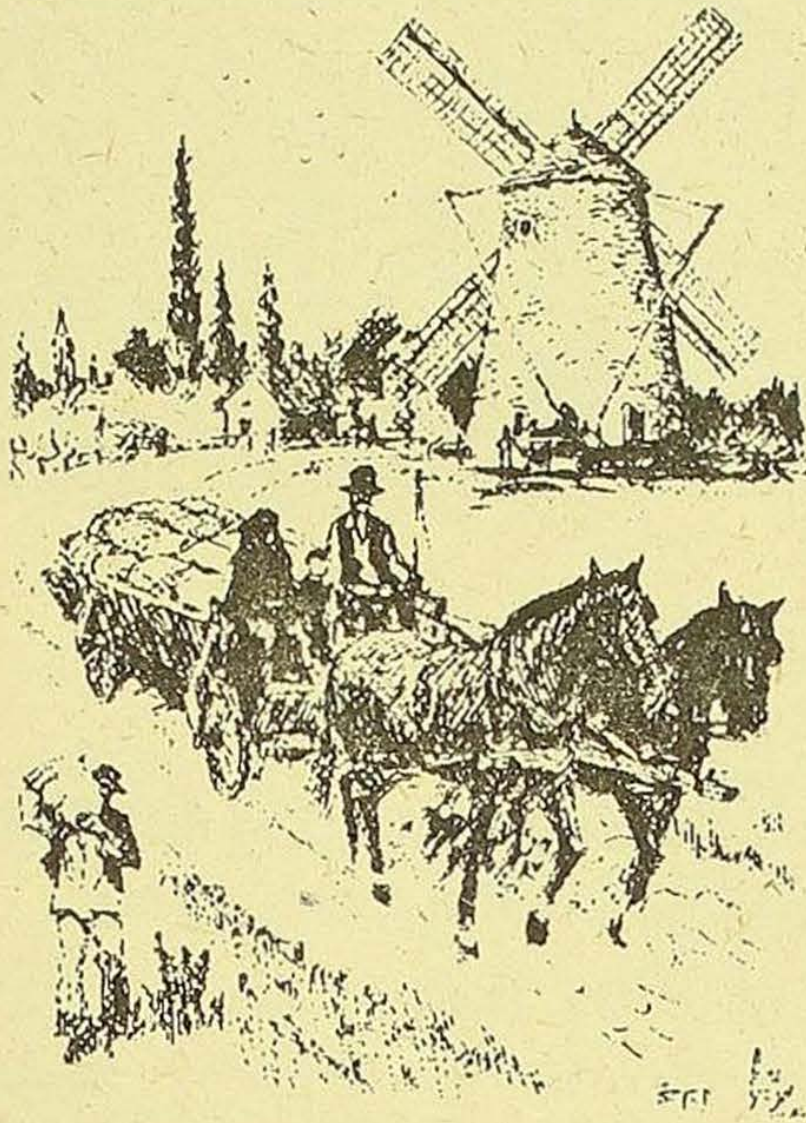
• *Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orchidea”), telefon: 024/752-759*

• *Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): 024/792-202*

• *Novi Kneževac, Maršala Tita 16*

Iz života naših predaka Kadgodašnji ris (II.)

Tušta je još živi ljudi kojima je kadgodašnji ris osto u sićanju, radili su ga i vidili kako se radi i o njem je sve poznato. Triba se u ovo vreme sitit tog velikog, i u životu naši pridaka najvažnijeg posla. Kad su ris uradili znali su da njim je kruv ociguran, da gladi neće bit. Nek nas ne čudi ovo svaćanje, al poznato je da je još sredinom prošlog vika bilo slučajeva da je tušta nji gladovalo u slabo rodnim godinama.

Kad je ris gotov po broju krstina i težini snopova znali su ocinit koliko će žita navrć. Dobar rod je dao kruv, sime i ostalo je još dosta za prodat. Od prodaje žita novac se jednim dilom potrošio na ono što je najvažnije: odilo, a možda i čizme za momka, kako ruvo za divojku, da se kupi štogod novog u sermaj. A ako je doteklo, onda je ostalo malo i za šporovanje da bi se teklo, kad se za to skupi dosta novaca.

Ovaj važan poso nise sršavo baš makar kako. Risari su zgađali da ostane još jedna makar mala pripelica koju će svršit prija podne, digod oko 9-10 sati. Za to vreme risaruše su isplele vinac bandašu, a svim drugim perlice. Kad su krenili na salaš poneli su kose, grablje, čobanju i drugo. Naprid je išo bandaš s bandašicom. Bože, kako je on bio važan, jel je bio glavni u risu, a išo je s vincom okićenim šeširom i s naokolo zaba-

danim vlačem. I svi ostali su se iskitili perlicama, vlačem i poljskim cvičom. Ciguran sam da čovik nije mogo ić ponosnijom i lipčom povorkom od risara kad su se vraćali s uradenog risa. Ovo mož razumit samo onaj ko je to doživio. A još ako su risari znali lipo pivat, s pismom su domaćinu najavljiivali dolazak.

Na salašu su gazda i gazdarica očekivali risare, pa su se za tu priliku lipče obukli. Ta valjda ji ne dočekat poslendanski obućeni! Kad su došli prid salaš bandaš bi (otprilike): „Faljen Isus! Uradili smo ris i nakosili (toliko i toliko) krstina”. A gazda bi odgovorio (otprilike): „Amen uvik! Fala Bogu da je tako i da ste imali za ris lipo vreme”. Na to bi gazdarica bandašov vinac poškropila svetom vodom i ostale risare, rićima „Bog vas blagoslovio”. Časkom bi svi bili morki, a to njim je u kanikuli baš dobro palo.

Ovaki doček je početak dužijance na salašu, a za tu priliku skuvana je bogata užna. Prid užnu bi bili počašćeni rakijom i kad su svi posidali za astal, u pročelju oma do gazde sili su bandaš i bandašica, ostali risari, pa nuz nji drugi ukućani. Prija užne izmoljen je Očenaš, digod i po koja druga molitva, a gazda bi s par rići zafalio Bogu na njegovom daru: uradenom risu u kojem su svi zadovoljni. Zafalio je i risarima koji su prolivenim znojom, u tom najtežem poslu, sve nji zadovoljili.

Za vreme užne, koja se baš fajin oteгла, veselom divanu je pomoglo i vino kojeg je za tu priliku bilo odveć dosta. A kako i ne bi bio veso divan kad su već svi skontali koliko će se okoristit prirodom od risa. Za užnom su udivanili kad će počet vozit žito i dit ga u kamare.

Posli užne tog dana se više ništa nije radilo, osim oko pileža i josaga, a sutradann će svako radit svoj poso i tako se odmorit radeći lakši poso! Posli risa nije bilo plandovanja, jel je život i dalje tražio izvršavanje svakodnevnih obaveza. (Šta mislite da l se mož odmorit radeći lakši poso? Naši stari su to mogli!)

Alojzije Stantić

Vrijeme kupaćih kostima

Iako smo zagazili u mjesec kolovoz, koji poput zrelog voća počinje bojiti lišće u žuće nijanse, pripremajući prirodu za jesen, za ljubitelje kupaćih kostima časkanje o istim predstavljat će mali užitak.

Počet ćemo s kraljicom mode – Italijom.

Ovog ljeta kombinacija bijelog lasteksa (jednodijelnog kupaćeg) i dugih bretela s korpicama kod grudi i isticanjem nogu, predstavlja trend. Kombiniran s bižuterijom žute boje predstavlja klasičnu varijantu.

Za one koji pak više nose dvodijelne kupće kostime, naglasak je također na bretelama, kod gornjeg dijela koji je u svim dezenjima od jednoboynih do cvjetnih.

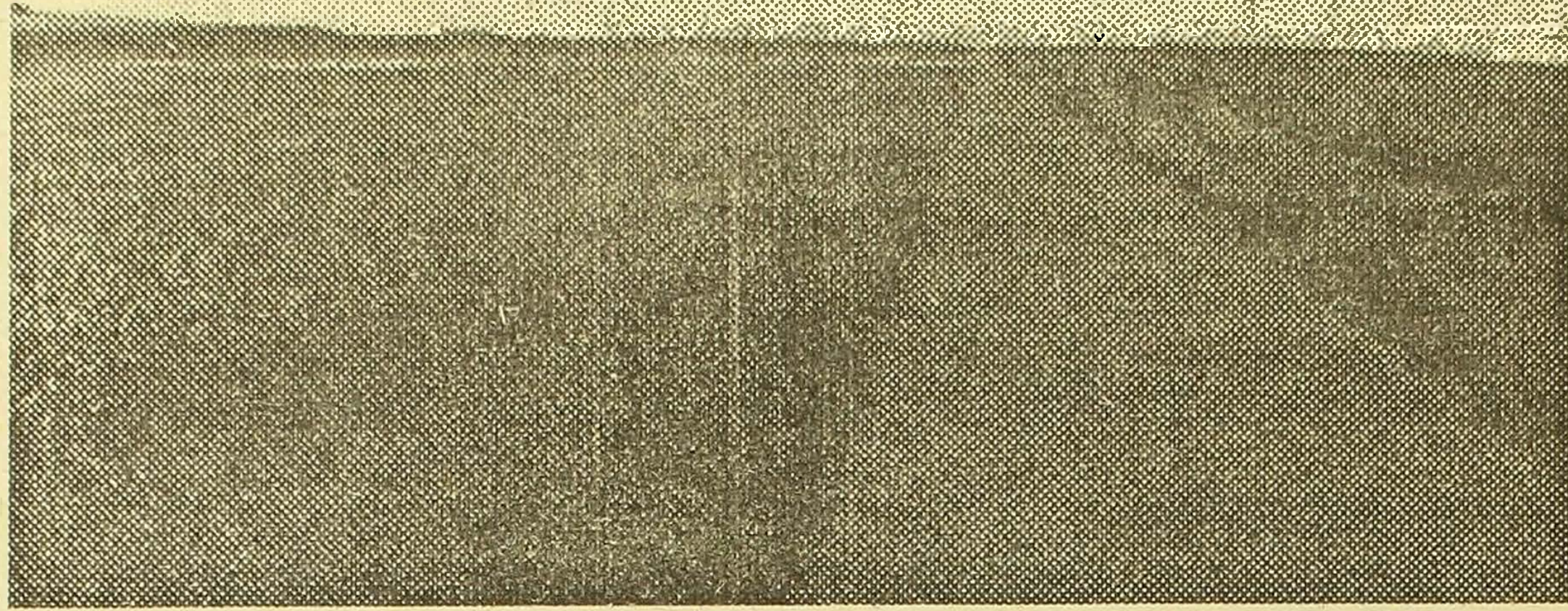
Na našem buvljaku još uvijek se mogu naći atraktivni „kupaći” u velikoj ponudi raznolikih artikala, od običnih pa sve do radova najpoznatijih svjetskih kreatora. Sve

ovisi o mogućnostima... Tezge su prepune šarolikih modela, dok se iz luksuznih opremljenih kataloga svjetskih proizvođača možete uvjeriti u autentičnost ponudene robe. S probom istih je malo teža stvar, ali uvijek se možete snaći u toaletima obližnjih kafića.

Cijene se također kreću u raznim varijantama, ovisno od modela i proizvođača. Za one atraktivnije i kvalitetnije spremite od 30 do 50 DEM, dok će vam, ukoliko se budete zadovoljili nešto klasičnijim modelima biti dovoljno od 15 do 25 DEM.

Tko se još nije „ponovio”, još nije kasno da to učini. Ljeto se tek zahuktava, a biti u trendu obaveza je svake prave žene. U kojem modelu kupaćeg kostima, ovisi od ukusa, ali i od džepa...

P. S.: Obradite svog muškarca... (d.)

KUDA VODI OVAJ PUT?

Naš restoran svakodnevno (osim ponedjeljka) od 10 do 24 sati nudi raznovrsne kulinarske specijalitete!

Sve je dobro, ali kotlić je najbolji!

Recept za naše goste

Ragu čorba od vinogradskog puža

Najbolji su puževi u maju mesecu promera oko 2,5 cm. Sveže prikupljene puževe treba obariti u slanoj sirćetnoj vodi oko 20 minuta. Posle toga se izvlače iz kućice, peru u hladnoj vodi i čisti se crni deo creva.

Čiste i oprane mišice iseckati u pravilne kockice. Dinstati luk na malo ulja dok ne postane staklast. Ubaciti meso, biber, so, „Vegete” ili nešto slično, sitno seckanu šargarepu i peršun.

Kuvati oko sat vremena.

Služiti toplo sa limunovim sokom.

Prijatno!

Bio niki Grišo koji ni mrava ne bi uvridio, al mu Bog davo široko grlo i kratko crivo, pa ne bi mario da je slavi- na uvik otvorena, a u njegova usta zadive-

na. Druga falinga mu bila što nikad nije volio pit bilo vino, već se volio domognit crvenog.

– Grišo, pa zašto bi samo šiljerca?! – pitaje ga.

– E, braćo moja, zato što od njeg berek farba ostaje u meni.

Bio dobar čovik, ta dva taka nije bilo na svitu, al u to vrime pandurima bila data velika vlast, pa mu oni napisali na kabanicu: Grišo – drišo.

– Zašto me tarmate, ljudi?

A oni njemu:

– Čuti, ti stup od mijane. Ti si vrtljiga, trčilaža, bećar i didija. I nek se to znade.

Šta zna čovik, već čuti kad ti lupaje dvadest pet batina, pa još kažedu: kad dobiješ dvadest pet po turu, a ti idi pa se tuži panduru. A vlast njim dala varoš i varmedaška gospoda i velika plebanija, a zanajviše purgeljmajstor. Taj bio taki: sve križove i svete slike i kipove po varoši izlizo, toliko i ljubi, a cigurno zato što je pun džak grija nosio kad god je išo na ispovid. I sprego se s velikom plebanijom pa izdo zapo-

vid: ko izusti sramocku rič tom će se pandur računat s gujcom.

Siroma Grišo baš nije nikad sastavio u džepu ni pet krajcara, al sad očo na plebaniju i kupio veliku svetu knjigu, pa uvik ide š njom ko da je krenio na molenje krunice. Užegurio se, a kako i ne bi, kad zna da su panduri izvadili zub na njeg. A on njima, vragovima, smeta. A kako i ne bi smeto? Da u koju mijanu uđu, Grišo je tamo, a koji pandur nije ždero?! A i pčovač. Oni vaćaje pčovače, a njeve riči ni ker ne bi poio – pa njim baš nije na ruku da svudank natrčavaje na Grišu.

E, jedared panduri svratili u niku natrčenu mijanicu, a dabome da je Grišo već tamo. Počeli oni tu piti, zadivanili se i jedared jednom došlo tako u riči, pa kaže:

– Jebo ga gazda!

A Grišo oma nakaiami:

– Dok siroma ne dođe na red.

– Ho, ti još i prid nama smiš hasnirat sramocke riči! – pandurima je samo to tribalo.

Skočili pa Grišu oma za vrat i oma će ga vodit u arište, a jedan će ga već pipat di je najmekši, pa mu se oblegira kako će al oma sutradan batinom prošivat. A Grišo se ne da, već odmirio pandurima:

– Evo vama! Dok sam u ovoj kabanici, nećete se vi domognit moje gujce, makar bi je i poljubili.

Iz starog tiska

Pisme bunjevačkih pisnika

*Iako su, to svi znate,
Svi već prišli u Hrvate,
Ipak moja virna lira
Uvik bunjevački svira,
Ona baš nikog ne dira,
Samo meni dajte mira.*
Lazica Stipić

*Jutro, dan, noć
Da mi je kud poč'
Gdi ću pivat' moć'*
Blaško Vojnić Hajduk

*Profil mi baš ni lijep,
Vidi to ko nije slijep.
Hrvatski vam pišem ja
O čemu? – samo Bog zna.*

Moco Vujković Lamić
„Bunjevačko žackalo”, 3. veljače 194

Advokat

MILIVOJ PRČIĆ

ul. Matije Gupca 9/a

nakon godišnjeg odmora,

od 12.08.1996. prima stranke svakog dan

od 16.30-18.30 sati

Hermelin

Modna kuća Subotica

Tel/fax: 024/42-40

Tel: 024/23-866

Bunjevačka narodna pripovitka

Grišo – drišo

Pandurima je još samo takog divana balo. Odvukli sirotog Grišu ko džak kru pira, sve fundaraju š njim, pa jedva doček jutro da ga izvedu prid purgeljmajstora.

– Gospodaru, tako i tako.

Oni raportirali, pa za sirotog Grišu tra dvared po dvadest pet batina, nek bude i turu i po tabanama, a Grišo njima opet:

– Evo vama!

Pandurima odmirio, a purgeljmajst ko da mu je otac rodeni:

– Gospodaru, ne mož to bit dok je c kabanica na meni, jel je tilo zemljino, sve knjiga crkvena, duša rajska, a šta je p kabanicom, to je ženino.

Panduri skočili ko jedan:

– Eto, vidite, gospodaru, ovaj i prid va sramocku stvar spominje. A krste račun izvuč, jel misli da se ne priliči nama da g damo šta je njemu pod kabanicom.

A Grišo se ne da, lanio ko da će-zu ispljunit:

– Gospodaru, pogledajte vi ko je griš Oni oma mislu na sramocku stvar, a ja p kabanicom imam ženinu suknju, jel čakšire još prija nedilju dana svukli s me u mijani za dug.

Kazivao: Pere Sekulić, Subotica,
Zabilježio i obradio: Balint Vujković